

Silvae

Publius Papinius Statius

Liber I

STATIVS STELLAE SVO SALVTEM

Diu multumque dubitavi, Stella iuvenis optime et in studiis nostris eminentissime, qua parte evolvisti, an hos libellos, qui mihi subito calore et quadam festinandi voluptate fluxerunt, cum singuli de sinu meo pro [. . .] congregatos ipse dimitterem. quid enim o [. . .] quoque auctoritate editionis onerari, quo adhuc pro Thebaide mea, quamvis me reliquerit, timeo? sed et Culicem legimus et Batrachomachiam etiam agnoscimus, nec quisquam est inlustrum poetarum qui non aliquid operibus suis stilo remissiore praeluserit. quid quod haec serum erat continere, cum illa vos certe quorum honori data sunt haberetis? sed apud ceteros necesse est multum illis pereat ex venia, cum amiserint quam solam habuerunt gratiam celeritatis. nullum enim ex illis biduo longius tractum, quaedam et in singulis diebus effusa. quam timeo ne verum istuc versus quoque ipsi de se probent!

Primus libellus sacrosanctum habet testem: sumendum enim erat 'a Iove principium.' centum hos versus, quos in ecum maximum feci, indulgentissimo imperatori postero die quam dedicaverat opus, tradere est iussum. ' ~~p~~uisti illud' dicet aliquis--'et ante vidisse.' respondebis illi tu, Stella carissime, qui epithalamium tuum, quod mihi iniunxeras, scis biduo scriptum. audacter mehercules, sed tantum tamen hexametros habet et fortasse tu pro collega mentieris. Manilius certe Vopiscus, vir eruditissimus et qui praecipue vindicat a situ litteras iam paene fugientes, solet ultro quoque nomine meo gloriari villam Tiburtinam suam descriptam a nobis uno die. sequitur libellus Rutilio Gallico convalescenti dedicatus, de quo nihil dico, ne videar defuncti testis occasione mentiri. nam Claudii Etrusci testimonium est, qui balneolum a me suum intra moram cenae recepit. in fine sunt kalendae Decembres, quibus utique creditur: noctem enim illam felicissimam et voluptatibus publicis inexpertam. . . .

I. ECVS MAXIMVS DOMITIANI IMP.

Quae superinposito moles geminata colosso
stat Latium complexa forum? caelone peractum
fluxit opus? Siculis an conformata caminis
effigies lassum Steropem Brontemque reliquit?
an te Palladiae talem, Germanice, nobis 5
effecere manus, qualem modo frena tenentem
Rhenus et attoniti vidit domus ardua Daci?
nunc age Fama prior notum per saecula nomen
Dardanii miretur equi cui vertice sacro
Dindymon et caesis decrevit frondibus Ide: 10
hunc neque discissis cepissent Pergama muris,
nec grege permixto pueri innuptaeque puellae
ipse nec Aeneas nec magnus duceret Hector.
adde quod ille nocens saevosque amplexus Achivos,
hunc mitis commendat eques: iuvat ora tueri 15
mixta notis belli placidamque gerentia pacem.

Nec veris maiora putes: par forma decorque,
par honor. exhaustis Martem non altius armis
Bistonius portat sonipes magnoque superbit 20
pondere, nec tardo raptus prope flumina cursu
fumat et ingenti propellit Strymona flatu.
par operi sedes. hinc obvia limina pandit
qui fessus bellis adsertae munere prolis
primus iter nostris ostendit in aethera divis;
discit et e vultu quantum tu mitior armis, 25
qui nec in externos facilis saevire furores
das Cattis Dacisque fidem: te signa ferente
et minor in leges iret gener et Cato castris.
at laterum passus hinc Iulia tecta tuentur,
illinc belligeri sublimis regia Pauli, 30
terga pater blandoque videt Concordia vultu.
ipse autem puro celsum caput aere saeptus
templa superfulges et prospectare videris,
an nova contemptis surgant Palatia flammis
pulchrius, an tacita vigilet face Troicus ignis 35
atque exploratas iam laudet Vesta ministras.

Dextra vetat pugnans, laevam Tritonia virgo
non gravat et sectae praetendit colla Medusae.
ceu stimulis accendit equum, nec dulcior usquam
lecta deae sedes, nec si, Pater, ipse teneres. 40
pectora, quae mundi valeant evolvere curas
et quis se totis Temese dedit hausta metallis.
it tergo demissa chlamys, latus ense quieto
securum, magnus quanto mucrone minatur
noctibus hibernis et sidera terret Orion. 45

At sonipes habitus animosque imitatus equestris
acrius attollit vultus cursumque minatur;
cui rigidis stant colla iubis vivusque per armos
impetus, et tantis calcaribus ilia late
suffectura patent. vacuae pro cespite terrae 50
aerea captivi crinem tegit ungula Rheni.
hunc et Adrasteus visum extimuisset Arion,
et pavet aspiciens Ledaeus ab aede propinqua
Cyllarus: hic domini numquam mutabit habenas
perpetuus frenis atque uni serviet astro. 55

Vix sola suffieunt insessaque pondere toto
subter anhelat humus, nec ferro aut aere: laborant
sub genio, teneat quamvis aeterna crepido,
quae superingesti portaret culmina montis
caeliferique attrita genu durasset Atlantis. 60

Nec longae traxere morae. iuvat ipsa labores
forma dei praesens, operique intenta iuventus
miratur plus posse manus. strepit ardua pulsu
machina; continuus septem per culmina ventis
it fragor et magnae figit vaga murmura Romae. 65

Ipse loci custos, cuius sacrata vorago
 famosique lacus nomen memorabile servant,
 innumeros aeris sonitus et verberare crudo
 ut sensit mugire forum, movet horrida sancto
 ora situ meritaque caput venerabile quercu. 70
 ac primum ingentes habitus lucemque coruscant
 expavit maioris equi terque ardua mersit
 colla lacu trepidans, laetus mox praeside viso:
 ' salve, magnorum proles genitorumque deorum,
 auditum longe numen mihi! nunc mea felix, 75
 nunc veneranda palus, cum te prope nosse tuumque
 immortale iubar vicina sede tueri
 concessum. semel auctor ego inventorque salutis
 Romuleae: tu bella Iovis, tu proelia Rheni,
 tu civile nefas, tu tardum in foedera montem 80
 longo Marte domas. quod si te nostra tulissent
 saecula, temptasses me non audente profundo
 ire lacu, set Roma tuas tenuisset habenas.'
 Cedat equus Latiae qui contra templa Diones
 Caesarei stat sede fori quem traderis ausus 85
 Pellaeo, Lysippe, duci; mox Caesaris ora
 mirata cervice tulit: vix lumine fesso
 explores quam longus in hunc despectus ab illo.
 quis rudis usque adeo qui non, ut viderit ambos,
 tantum dicat equos quantum distare regentes? 90
 Non hoc imbriferas hiemes opus aut Iovis ignem
 tergeminum, Aeolii non agmina carceris horret
 annorumve moras: stabit, dum terra polusque,
 dum Romana dies. hoc et sub nocte silenti,
 cum superis terrena placent, tua turba relicto 95
 labetur caelo miscebitque oscula iuxta.
 ibit in amplexus natus fraterque paterque
 et soror: una locum cervix dabit omnibus astris.
 Vtere perpetuum populi magnique senatus
 munere. Apelleae cuperent te scribere cerae, 100
 optassetque novo similem te ponere templo
 Atticus Elei senior Iovis, et tua mitis
 ora Tarans, tua sidereas imitantia flammis
 lumina contempto mallet Rhodos aspera Phoebus.
 certus ames terras et quae tibi templa dicamus. 105
 ipse colas; nec te caeli iuuet aula, tuosque
 laetus huic dono videas dare tura nepotes.

II. EPITHALAMION IN STELLAM ET VIOLENTILLAM

Vnde sacro Latii sonuerunt carmine montes?
 cui, Paeon, nova plectra moves umeroque comanti

facundum suspendis ebur? procul ecce canoro
demigrant Helicone deae quatiuntque novena
lampade sollemnem thalamis coeuntibus ignem 5
et de Pieriis vocalem fontibus undam.

quas inter vultu petulans Elegea propinquat
celsior adsueto divasque hortatur et ambit
alternum fultura pedem, decimamque videri
se cupit et medias fallit permixta sorores. 10

ipsa manu nuptam genetrix Aeneia duxit
lumine demissam et dulci probitate rubentem,
ipsa toros et sacra parat coetuque Latino
dissimulata deam crinem vultusque genasque
temperat atque nova gestit minor ire marita. 15

Nosco diem causasque sacri: te concinit iste
(pande fores!) te, Stella, chorus; tibi Phoebus et Euan
et de Maenalia volucer Tegeaticus umbra
serta ferunt. nec blandus Amor nec Gratia cessat
amplexum niveos optatae coniugis artus 20
floribus innumeris et olenti spargere nimbo.
tu modo fronte rosas, violis modo lilia mixta
excipis et dominae niveis a vultibus obstas.

Ergo dies aderat Parcarum conditus albo
vellere, quo Stellae Violentillaeque professus 25
clamaretur hymen. cedant curaeque metusque,
cessent mendaces obliqui carminis astus,
fama tace: subiit leges et frena momordit
ille solutus amor, consumpta est fabula vulgi
et narrata diu viderunt oscula cives. 30

tu tamen attonitus, quamvis data copia tantae
noctis, adhuc optas permissaque numine dextro
vota paves. pone o dulcis suspiria vates,
pone: tua est. licet expositum per limen aperto
ire redire gradu: iam nusquam ianitor aut lex 35
aut pudor. amplexu tandem satiare petito
(contigit!) et duras pariter reminiscere noctes.

digna quidem merces, et si tibi Iuno labores
Herculeos, Stygiis et si concurrere monstros
fata darent, si Cyaneos raperere per aestus 40
hanc propter: tanti Pisaea lege trementem
currere et Oenomai fremitus audire sequentis.

nec si Dardania pastor temerarius Ida
sedisses, haec dona forent, nec si alma per auras
te potius prenum aveheret Tithonia biga. 45

Sed quae causa toros inopinamque gaudia vatis
attulit, hic mecum, dum fervent agmine postes
atriaque et multa pulsantur limina virga,
hic, Erato iucunda, doce. vacat apta movere
colloquia, et docti norunt audire penates. 50

Forte, serenati qua stat plaga lactea caeli,

alma Venus thalamo pulsa modo nocte iacebat
 amplexu duro Getici resoluta mariti.
 fulcra torosque deae tenerum premit agmen Amorum;
 signa petunt quas ferre faces, quae pectora figi 55
 imperet; an terris saevire an malit in undis,
 an miscere deos an adhuc vexare Tonantem.
 ipsi animus nondum nec cordi fixa voluntas:
 fessa iacet stratis, ubi quondam conscia culpae
 Lemnia deprenso repserunt vincula lecto. 60
 hic puer e turba volucrum, cui plurimus ignis
 ore manuque levi numquam frustrata sagitta,
 agmine de medio tenera sic dulce profatur
 voce (pharetrati pressere silentia fratres):
 ' scisit, mater,' ~~ia~~ 'nulla mihi dextera segnis 65
 militia: quemcumque hominum divumque dedisti,
 uritur. at quondam lacrimis et supplice dextra
 et votis precibusque virum concede moveri,
 o genetrix: duro nec enim ex adamante creati,
 sed tua turba sumus. clarus de gente Latina 70
 est iuvenis, quem patriciis maioribus ortum
 nobilitas gavisata tulit praesagaque formae
 protinus e nostro posuit cognomina caelo.
 hunc egomet tota quondam (tibi dulce) pharetra
 improbus et densa trepidantem cuspide fixi. 75
 quamvis Ausoniis multum gener ille petitus
 matribus, edomui victum dominaeque potentis
 ferre iugum et longos iussi sperare per annos.
 ast illam summa leviter (sic namque iubebas)
 lampade parcentes et inertis strinximus arcu. 80
 ex illo quantos iuvenis premat anxius ignes,
 testis ego attonitus, quantum me nocte dieque
 urgentem ferat: haud ulli vehementior umquam
 incubui, genetrix, iterataque vulnera fodi.
 vidi ego et immitti cupidum decurrere campo 85
 Hippomenen, nec sic meta pallebat in ipsa.
 vidi et Abydeni iuvenis certantia remis
 brachia laudavique manus et saepe natanti
 praeluxi: minor ille calor quo saeva tepebant
 aequora: tu veteres, iuvenis, transgressus amores. 90
 ipse ego te tantos stupui durasse per aestus
 firmavique animos blandisque madentia plumis
 lumina detergi. quotiens mihi questus Apollo
 sic vatem maerere suum! iam, mater, amatos
 indulge thalamos. noster comes ille piusque 95
 signifer armiferos poterat memorare labores
 claraque facta virum et torrentes sanguine campos;
 sic tibi plectra dedit, mitisque incedere vates
 maluit et nostra laurum subtexere myrto.
 hic iuvenuapsus suaque aut externa revolvit 100

vulnera; pro! quanta est Paphii reverentia, mater,
numinis: hic nostrae deflevit fata columbae.'

Finis erat: tenera matris cervice pependit
blandus et admotis tepfecit pectora pennis.
illa refert vultum non aspernata rogari: 105
' grande quidem rarumque viris, quos ipsa probavi,
Pierius votum iuvenis cupit. hanc ego, formae
egregium mirata decus cui gloria patrum
et generis certabat honos, tellure cadentem
excepi fovique sinu; nec colla genasque 110
comere nec pingui crinem deducere amomo
cessavit mea, nate, manus. mihi dulcis imago
prosiluit. celsae procul aspice frontis honores
suggestumque comae. Latias metire quid ultra
emineat matres: quantum Latonia Nymphas 115
virgo premit quantumque egomet Nereidas exsto.
haec et caeruleis mecum consurgere digna
fluctibus et nostra potuit considerare concha,
et si flammigeras potuisset scandere sedes
hasque intrare domos, ipsi erraretis, Amores. 120
huic quamvis census dederim largita beatos,
vincit opes animo. queritor iam Seras avaros
angustum spoliare nemus Clymeneaque deesse
germina nec virides satis inlacrimare sorores,
vellera Sidonio iam pauca rubescere tabo 125
raraque longaevis nivibus crystalla gelari.
huic Hermum fulvoque Tagum decurrere limo,
nec satis ad cultus; huic Inda monilia Glaucum
Proteaque atque omnem Nereida quaerere iussi.
hanc si Thessalicos vidisses, Phoebe, per agros, 130
erraret segura Daphne. si in litore Naxi
Theseum iuxta foret haec conspecta cubile,
Gnosida desertam profugus liquisset et Euhan.
quod nisi me longis placasset Iuno querelis,
falsus huic pennas et cornua sumeret aethrae 135
rector, in hanc vero cecidisset Iuppiter auro.
sed dabitur iuveni cui tu, mea summa potestas,
nate, cupis, thalami quamvis iuga ferre secundi
saepe neget maerens. ipsam iam cedere sensi
inque vicem tepuisse viro.' sic fata levavit 140
sidereos artus thalamicque egressa superbum
limen Amyclaeos ad frena citavit olores.
iungit Amor laetamque vehens per nubila matrem
gemmato temone sedet. iam Thybridis arces
Iliacae: pandit nitidos domus alta penates 145
claraque, gaudentes plauserunt limina cygni.
Digna deae sedes, nitidis nec sordet ab astris.
hic Libycus Phrygiusque silex, hic dura Laconum
saxa virent, hic flexus onyx et concolor alto

vena mari, rupesque nitent quis purpura saepe 150
 Oebalis et Tyrii moderator livet aeni.
 pendent innumeris fastigia nixa columnis,
 robora Dalmatico lucent satiata metallo.
 excludunt radios silvis demissa vetustis
 frigora, perspicui vivunt in marmore fontes. 155
 nec servat natura vices: hic Sirius alget,
 bruma tepet, versumque domus sibi temperat annum.
 Exsultat visu tectisque potentis alumnae
 non secus alma Venus quam si Paphon aequore ab alto
 Idaliasque domos Erycinaque templa subiret. 160
 tunc ipsam solo reclinem adfata cubili:
 ' quomam hic usque sopor vacuique modestia lecti,
 o mihi Laurentes inter dilecta puellas?
 quis morum fideique modus? numquamne virili
 summittere iugo? veniet iam tristior aetas. 165
 exerce formam et fugientibus utere donis:
 non ideo tibi tale decus vultusque superbos
 meque dedi viduos ut transmittare per annos,
 ceu non cara mihi. satis o nimiumque priores
 despexisse procos. at enim hic tibi sanguine toto 170
 deditus unam omnes inter miratur amatque,
 nec formae nec stirpis egens: nam docta per urbem
 carmina qui iuvenes, quae non didicere puellae?
 hunc et bisseos (sic indulgentia pergat
 praesidis Ausonii!) cernes attollere fascas 175
 ante diem; certe iam nunc Cybeleia movit
 limina et Euboicae carmen legit ille Sibyllae.
 iamque parens Latius, cuius praenoscerent mentem
 fas mihi, purpureos habitus iuvenique curule
 indulgebit ebur, Dacasque (et gloria maior) 180
 exuvias laurosque dabit celebrare recentes.
 ergo age, iunge toros atque otia deme iuventae.
 quas ego non gentes, quae non face corda iugali?
 alituum pecudumque mihi durique ferarum
 non renuere greges; ipsum in conubia terrae 185
 aethera, cum pluviis rarescunt nubila, solvo.
 sic rerum series mundique revertitur aetas.
 unde novum Troiae decus ardentumque deorum
 raptorem, Phrygio si non ego iuncta marito?
 Lydius unde meos iterasset Thybris Iulos? 190
 quis septemgeminae posuisset moenia Romae
 imperii Latiale caput, ni Dardana furto
 cepisset Martem, nec me prohibente, sacerdos?'
 His mulcet dictis tacitaeque inspirat honorem
 conubii. redeunt animo iam dona precesque 195
 et lacrimae vigilesque viri prope limina questus,
 Asteris et vatis totam cantata per urbem,
 Asteris ante dapes, nocte Asteris, Asteris ortu,

quantum non clamatus Hylas. iamque aspera coepit
flectere corda libens et iam sibi dura videri. 200

Macte toris, Latios inter placidissime vates,
quod durum permensus iter coeptique laboris
prendisti portus. nitidae sic transfuga Pisae
amnis in externos longe flammatus amores
flumina demerso trahit intemerata canali, 205
donec Sicanios tandem prolatus anhelo
ore bibat fontes: miratur dulcia Nais
oscula nec credit pelago venisse maritum.

Quis tibi tunc alacri caelestum in munere claro,
Stella, dies? quanto salierunt pectora voto, 210
dulcia cum dominae dexter conubia vultus
adnuat! ire polo nitidosque errare per axes
visus. Amyclaeis minus exsultavit harenis
pastor ad Idaeas Helena veniente carinas;
Thessala nec talem viderunt Pelea Tempe, 215
cum Thetin Haemoniis Chiron accedere terris
erecto prospexit equo. quam longa morantur
sidera! quam segnis votis Aurora mariti!

At procul ut Stellae thalamos sensere parari
Letous vatum pater et Semeleius Euhan, 220
hic movet Ortygia, movet hic rapida agmina Nysa.
huic Lycii montes gelidaeque umbracula Thymbrae
et Parnasus honos: illi Pangaea resultant
Ismaraque et quondam genialis litora Naxi.
tunc caras iniere fores comitique canoro 225
hic chelyn, hic flavam maculoso nebrida tergo,
hic thyrsos, hic plectra ferunt; hic enthea lauro
tempora, Minoa crinem premit ille corona.

Vixdum emissa dies, et iam socialia praesto
omina, iam festa fervet domus utraque pompa. 230
fronde virent postes, eculgent compita flammis,
et pars immensae gaudet celeberrima Romae.
omnis honos, cuncti veniunt ad limina fasces,
omnis plebeio teritur praetexta tumultu;
hinc eques, hinc iuvenum questus, stola mixta laborat. 235
felices utrosque vocant, sed in agmine plures
invidere viro. iamdudum poste reclinis
quaerit Hymen thalamis intactum dicere carmen
quo vatem mulcere queat. dat Iuno verenda
vincula, et insigni geminat Concordia taeda. 240
hic fuit ille dies: noctem canat ipse maritus,
quantum nosse licet. sic victa sopore doloso
Martia fluminea posuit latus Ilia ripa;
non talis niveos strinxit Lavinia vultus
cum Turno spectante rubet; non Claudia talis 245
respexit populos mota iam virgo carina.

Nunc opus, Aonidum comites tripodumque ministri,

diversis certare modis: eat enthea vittis
atque hederis redimita cohors, ut pollet ovanti
quisque lyra. sed praecipui qui nobile gressu 250
extremo fraudatis opus, date carmina festis
digna toris. hunc ipse Coo plaudente Philitas
Callimachusque senex Vmbroque Propertius antro
ambissent laudare diem, nec tristis in ipsis
Naso Tomis divesque foco lucente Tibullus. 255

Me certe non unus amor simplexque canendi
causa trahit: tecum similes iunctaeque Camenae,
Stella, mihi, multumque pares bacchamur ad aras
et sociam doctis haurimus ab annibus undam.
at te nascentem gremio mea prima recepit 260
Parthenope, dulcisque solo tu gloria nostro
reptasti. nitidum consurgat ad aethera tellus
Eubois et pulchra tumeat Sebethos alumna;
nec sibi sulphureis Lucrinae Naides antris
nec Pompeiani placeant magis otia Sarni. 265

Heia age, praeclaros Latio properate nepotes,
qui leges, qui castra legant, qui carmina ludant.
acceleret partu decimum bona Cynthia mensem,
sed parcat Lucina precor; tuque ipse parenti
parce, puer, ne mollem uterum, ne stantia laedas 270
pectora; cumque tuos tacito natura recessu
formarit vultus, multum de patre decoris,
plus de matre feras. at tu, pulcherrima forma
Italidum, tandem merito possessa marito,
vincla diu quaesita fove: sic damna decoris 275
nulla tibi; longe virides sic flore iuventae
perdurent vultus, tardeque haec forma senescat.

III. VILLA TIBVRTINA MANILII VOPISCI

Cernere facundi Tibur glaciale Vopisci
si quis et inserto geminos Aniene penates,
aut potuit sociae commercia noscere ripae
certantisque sibi dominum defendere villas,
illum nec calido latravit Sirius astro 5
nec gravis aspexit Nemeae frondentis alumnus:
talis hiems tectis, frangunt sic improba solem
frigora, Pisaeumque domus non aestuat annum.

Ipsa manu tenera tecum scripsisse Voluptas

...

9a

tunc Venus Idaliis unxit fastigia sucis
permulsitque comis blandumque reliquit honorem
sedibus et volucres vetuit discedere natos.

O longum memoranda dies! quae mente reporto

gaudia, quam lassos per tot miracula visus!
 ingenium quam mite solo, quae forma beatis 15
 ante manus artemque locis! non largius usquam
 indulsit natura sibi. nemora alta citatis
 incubuere vadis; fallax responsat imago
 frondibus, et longas eadem fugit umbra per undas.
 ipse Anien (miranda fides) infraque superque 20
 saxeus hic tumidam rabiem spumosaque ponit
 murmura, ceu placidi veritus turbare Vopisci
 Pieriosque dies et habentes carmina somnos.
 litus utrumque domi, nec te mitissimus amnis
 dividit: alternas servant praetoria ripas, 25
 non externa sibi fluviorum obstare queruntur.
 Sestiacos nunc Fama sinus pelagusque natatum
 iactet et audaci victos delphinas ephebo:
 hic aeterna quies, nullis hic iura procellis,
 numquam fervor aquis. datur hic transmittere visus 30
 et voces et paene manus. sic Chalcida fluctus
 expellunt fluvii, sic dissociata profundo
 Bruttia Sicanium circumspicit ora Pelorum.

Quid primum mediumve canam, quo fine quiescam?
 auratasne trabes an Mauros undique postes 35
 an picturata lucentia marmora vena
 mirer, an emissas per cuncta cubilia nymphas?
 huc oculis, huc mente trahor. venerabile dicam
 lucorum senium? te, quae vada fluminis infra
 cernis, an ad silvas quae respicis, aula, tacentis, 40
 qua tibi tota quies offensaque turbine nullo
 nox silet et nigros imitantia murmura somnos?
 an quae graminea suscepta crepidine fumant
 balnea et impositum ripis argentibus ignem,
 quaque vaporiferis iunctus fornacibus amnis 45
 ridet anhelantes vicino flumine nymphas?

Vidi artes veterumque manus variisque metalla
 viva modis. labor est auri memorare figuras
 aut ebur aut dignas digitis contingere gemmas;
 quicquid et argento primum vel in aere minori 50
 lusit, et enormes manus est experta colossos.
 dum vagor aspectu visusque per omnia duco,
 calcabam necopinus opes. nam splendor ab alto
 defluus et nitidum referentes aera testae
 monstravere solum, varias ubi picta per artes 55
 gaudet humus superatque novis asarota figuris.
 expavere gradus.

Quid nunc iungentia mirer
 aut quid partitis distantia tecta trichoris?
 quid te, quae mediis servata penatibus arbor
 tecta per et postes liquidas emergis in auras, 60
 quo non sub domino saevas passura bipennes?

et nunc ignaro forsā vel lubrica Nais
 vel non abruptos tibi demet Hamadryas annos.
 quid referam alternas gemino super aggere mensas
 albentesque lacus altosque in gurgite fontes? 65
 teque, per obliquum penitus quae laberis amnem,
 Marcia, et audaci transcurris flumina plumbo?
 an solum Ioniis sub fluctibus Elidis amnem
 dulcis ad Aetnaeos deducat semita portus?
 illic ipse antris Anien et fonte relicto, 70
 nocte sub arcana glaucos exutus amictus
 huc illuc fragili prosternit pectora musco,
 aut ingens in stagna cadit vitreasque natatu
 plaudit aquas. illa recubat Tiburnus in umbra,
 illic sulphureos cupit Albula mergere crines; 75
 haec domus Egeriae nemoralem abiungere Phoeben
 et Dryadum viduare choris argentia possit
 Taygeta et silvis accersere Pana Lycaeis.
 quod ni templa darent alias Tirynthia sortes,
 et Praenestinae poterant migrare sorores. 80
 Quid bifera Alcinoi laudem pomaria vosque,
 qui numquam vacui prodistis in aethera, rami?
 cedant Telegoni, cedant Laurentia Turni
 iugera Lucrinaeque domus litusque cruenti
 Antiphatae; cedant vitreae iuga perfida Circes 85
 Dulichiis ululata lupis, arcesque superbae
 Anxyris et sedes Phrygio quas mitis alumno
 debet anus; cedant, quae te iam solibus artis
 avia nimbose revocabunt litora bruma.
 Scilicet hic illi meditantur pondera mores; 90
 hic premitur fecunda quies, virtusque serena
 fronte gravis sanusque nitor luxuque carentes
 deliciae, quas ipse suis digressus Athenis
 mallet deserto senior Gargettius horto;
 haec per et Aegaeas hiemes Pliadumque nivosum 95
 sidus et Oleniis dignum petiisse sub astris,
 si Maleae credenda ratis Siculosque per aestus
 sit via: cur oculis sordet vicina voluptas?
 hic tua Tiburtes Faunos chelys et iuvat ipsum
 Alciden dictumque lyra maiore Catillum; 100
 seu tibi Pindaricis animus contendere plectris,
 sive chelyn tollas heroa ad robora, sive
 liventem satiram nigra rubigine turbes,
 seu tua non alia splendet epistola cura.
 Digne Midae Croesique bonis et Perside gaza, 105
 macte bonis animi, cuius stagnantia rura
 debuit et flavis Hermus transcurrere ripis
 et limo splendente Tagus. sic docta frequentes
 otia, sic omni detectus pectora nube
 finem Nestoreae precor egrediare senectae.

IV. SOTERIA RVTILII GALLICI

Estis, io, superi, nec inexorabile Clotho
volvit opus, videt alma pios Astraea Iovique
conciliata redit, dubitataque sidera cernit
Gallicus. es caelo dive, es, Germanice, cordi
(quis neget?): erubuit tanto spoliare ministro 5
imperium Fortuna tuum. stat proxima cervix
ponderis immensi damnoaque fila senectae
exuit atque alios melior revirescit in annos.
ergo alacres quae signa colunt urbana cohortes,
inque sinum quae saepe tuum fora turbida questum 10
confugiunt leges, urbesque ubicumque togatae
quae tua longinquis implorant iura querelis,
certent laetitia, nosterque ex ordine collis
confremat, et sileant peioris murmura famae.
quippe manet longumque aevo redeunte manebit 15
quem penes intrepidae mitis custodia Romae,
nec tantum induerint fatis nova saecula crimen
aut instaurati peccaverit ara Tarenti.

Ast ego nec Phoebum, quamquam mihi surda sine illo
plectra, nec Aonias decima cum Pallade divas 20
aut mitem Tegeae Dircesve hortabor alumnum;
ipse veni viresque novas animumque ministra,
qui caneris; docto nec enim sine numine tantus
Ausoniae decora ampla togae centumque dedisti
iudicium mentemque viris. licet enthea vatis 25
excludat Piplea sitim nec conscia detur
Pirene: largos potius mihi gurges in haustus
qui rapitur de fonte tuo, seu plana solutis
quom struis orsa modis seu quom tibi dulcis in artem
frangitur et nostras curat facundia leges. 30
quare age, si Cereri sua dona merumque Lyaeo
reddimus, et dives praedae tamen accipit omni
exuvias Diana tholo captivaque tela
Bellipotens; nec tu (quando tibi, Gallice, maius
eloquium fandique opibus sublimis abundas) 35
sperne coli tenuiore lyra. vaga cingitur astris
luna, et in Oceanum rivi cecidere minores.

Quae tibi sollicitus persolvit praemia morum
urbis amor! quae tum patrumque equitumque notavi
lumina et ignarae plebis lugere potentes! 40
non labente Numa timuit sic curia felix,
Pompeio nec celsus eques nec femina Bruto.
hoc illud: tristis invitum audire catenas;
parcere verberibus nec qua iubet alta potestas

ire, set armatas multum sibi demere vires 45
 dignarique manus humilis et verba precantum;
 reddere iura foro nec proturbare curules,
 et ferrum mulcere toga. sic itur in alta
 pectora, sic mixto reverentia fidit amori.
 Ipsa etiam cunctos gravis inclementia fati 50
 terruit et subiti praeceps iuvenile pericli,
 nil cunctante malo. non illud culpa senectae
 (quippe ea bis senis vixdum orsa excedere lustris),
 sed labor intendens animique in membra vigentis
 imperium vigilesque suo pro Caesare curae, 55
 dulce opus. hinc fessos penitus subrepsit in artus
 insidiosa quies et pigra oblivio vitae.
 Tunc deus, Alpini qui iuxta culmina dorsi
 signat Apollineos sancto cognomine lucos,
 respicit heu tanti pridem securus alumni. 60
 praegressusque moras: ' hinc mecum, Epidauria proles,
 hinc' ai' iudens: datur (aggredienda facultas!)
 ingentem recreare virum. teneamus adorti
 (tendatis iam fila!) colos. ne fulminis atri
 sit metus: has ultro laudarit Iuppiter artes. 65
 nam neque plebeiam aut dextro sine numine cretam
 servo animam. atque adeo breviter, dum tecta subimus,
 expediam. genus ipse suis permissaque retro
 nobilitas; nec origo latet, sed luce sequente
 vincitur et magno gaudet cessisse nepoti. 70
 prima togae virtus illi quoque: clarus et ingens
 eloquio; mox innumeris exercita castris
 occiduas primasque domos et sole sub omni
 permeruit iurata manus, nec in otia pacis
 permissum laxare animos ferrumque recingi. 75
 hunc Galatea vicens ausa est incessere bello
 (me quoque!) perque novem timuit Pamphylia messes
 Pannoniusque ferox arcuque horrenda fugaci
 Armenia et patiens Latii iam pontis Araxes.
 quid geminos fascas magnaue iterata revolvam 80
 iura Asiae? velit illa quidem ter habere quaterque
 hunc sibi, sed revocant fasti maiorque curulis
 nec permissa semel. Libyci quid mira tributi
 obsequia et missum media de pace triumphum
 laudem et opes tantas? nec qui mandaverat ausus 85
 expectare fuit: gaudet Trasimennus et Alpes
 Cannensesque animae; primusque insigne tributum
 ipse palam laeta poscebat Regulus umbra.
 non vacat Arctoas acies Rhenumque rebellem
 captivaeque preces Veledae et, quae maxima nuper 90
 gloria, depositam Dacis pereuntibus Urbem
 pandere, cum tanti lectus rectoris habenas,
 Gallice, Fortuna non admirante subisti.

hunc igitur, si digna loquor, rapiemus iniquo,
nate, Iovi. rogat hoc Latiae pater inclitus urbis, 95
et meruit; neque enim frustra mihi nuper honora
carmina patricio pueri sonuistis in ostro.
si qua salutifero gemini Chironis in antro
herba, tholo quodcumque tibi Troiana recondit
Pergamus aut medicis felix Epidaurus harenis 100
educat, Idaea profert quam Creta sub umbra
dictamni florentis opem, quoque anguis abundat
spumatu: iungam ipse manus atque omne benigne
virus, odoriferis Arabum quod doctus in arvis
aut Amphrysiaco pastor de gramine carpsit.' 105

Dixerat. inveniunt positos iam segniter artus
pugnantemque animam; ritu se cingit uterque
Paeonio monstrantque simul parentque volentes,
donec letiferas vario medicamine pestes
et suspecta mali ruperunt nubila somni. 110
adiuvat ipse deos morboque valentior omni
occupat auxilium. citius non arte refectus
Telephus Haemonia, nec quae metuentis Atridae
saeva Machaonio coierunt vulnera suco.

Quis mihi tot coetus inter populique patrumque 115
sit curae votique locus? tamen ardua testor
sidera teque, pater vatum Thymbraee, quis omni
luce mihi, quis nocte timor, dum postibus haerens
assiduus nunc aure vigil nunc lumine cuncta
auguror; immensae veluti conexa carinae 120
cumba minor, cum saevit hiems, pro parte furentis
parva receptat aquas et eodem volvitur austro.

Nectite nunc laetae candentia fila, sorores,
nectite! nemo modum transmissi computet aevi:
hic vitae natalis erit. tu Troica dignus 125
saecula et Euboici transcendere pulveris annos
Nestoreosque situs! qua nunc tibi pauper acerra
digna litem? nec si vacuet Mevania valles,
aut praestent niveos Clitumna novalia tauros,
sufficiam. sed saepe deis hos inter honores 130
caespes et exiguo placuerunt farra salino.

V. BALNEVM CLAVDII ETRVSCI

Non Helicon gravi pulsat chelys enthea plectro,
nec lassata voco totiens mihi numina, Musas;
et te, Phoebe, choris et te dimittimus, Euan;
tu quoque muta ferae, volucer Tegeae, sonorae
terga premas: alios poscunt mea carmina coetus. 5
Naidas, undarum dominas, regemque corusci

ignis adhuc fessum Sriculaque incude rubentem
 elicuisse satis. paulum arma nocentia, Thebae,
 ponite: dilecto volo lascivire sodali.
 iunge, puer, cyathos et ne numerare labora 10
 cunctantemque incende chelyn; discede Laborque
 Curaque, dum nitidis canimus gemmantia saxis
 balnea dumque procax vittis hederisque, soluta
 fronde verecunda, Clio mea ludit Etrusco.
 ite, deae virides, liquidosque advertite vultus 15
 et vitreum teneris crinem redimite corymbis,
 veste nihil tectae, quales emergitis altis
 fontibus et visu Satyros torquetis amantes.
 non vos quae culpa decus infamastis aquarum,
 sollicitare iuvat; procul hinc et fonte doloso 20
 Salmacis et viduae Cebrenidos arida luctu
 flumina et Herculei praedatrix cedat alumni.
 vos mihi quae Latium septenaque culmina, Nymphae,
 incolitis Thybrimque novis attollitis undis,
 quas praeceps Anien atque exceptura natatus 25
 Virgo iuvat Marsasque nives et frigora ducens
 Marcia, praecelsis quarum vaga molibus unda
 crescit et innumero pendens transmittitur arcu:
 vestrum opus aggredimur, vestra est quam carmine molli
 pando domus. non umquam aliis habitastis in antris 30
 ditius. ipsa manus tenuit Cytherea mariti
 monstravitque artes; neu vilis flamma caminos
 ureret, ipsa faces volucrum succendit amorum.
 non huc admissae Thasos aut undosa Carystos;
 maeret onyx longe, queriturque exclusus ophites: 35
 sola nitet flavis Nomadum decisa metallis
 purpura, sola cavo Phrygiae quam Synnados antro
 ipse cruentavit maculis lucentibus Attis
 quaeque Tyri niveas secat et Sidonia rupes.
 vix locus Eurotae, viridis cum regula longo 40
 Synnada distinctu variat. non limina cessant,
 effulgent camerae, vario fastigia vitro
 in species animoque nitent. stupet ipse beatas
 circumplexus opes et parcus imperat ignis.
 multus ubique dies, radiis ubi culmina totis 45
 perforat atque alio sol improbus uritur aestu.
 nil ibi plebeium; nusquam Temesaea notabis
 aera, sed argento felix propellitur unda
 argentoque cadit, labrisque nitentibus instat
 delicias mirata suas et abire recusat. 50

Extra autem niveo qui margine caeruleus amnis
 vivit et in summum fundo patet omnis ab imo
 cui non ire lacu pigrosque exsolvere amictus
 suadeat? hoc mallet nasci Cytherea profundo,
 hic te perspicuum melius, Narcisse, videres, 55

hic velox Hecate velit et deprensa lavari.

Quid nunc strata solo referam tabulata crepantis
auditura pilas, ubi languidus ignis inerrat
aedibus et tenuem volvunt hypocausta vaporem?
nec si Baianis veniat novus hospes ab oris, 60
taliam despiciet (fas sit componere magnis
parva), Neronea nec qui modo lotus in unda,
hic iterum sudare neget. macte, oro, nitenti
ingenio curaque puer! tecum ista senescant,
et tua iam melius discat fortuna renasci!

VI. KALENDAE DECEMBRES

Et Phoebus pater et severa Pallas
et Musae procul ite feriatae:
Iani vos revocabimus kalendis.
Saturnus mihi compede exsoluta 5
et multo gravidus mero December
et ridens Iocus et Sales protervi
adsint, dum refero diem beatum
laeti Caesaris ebriamque ~parcen~.

Vix aurora novos movebat ortus,
iam bellaria linea pluebant: 10
hunc rorem veniens profudit eurus.
quicquid nobile Ponticis nucetis,
fecundis cadit aut iugis Idymes;
quod ramis pia germinat Damascos,
et quod percoquit ~aebosia~ Caunos, 15
largis gratuitum cadit rapinis;
molles gaioli lucuntulique
et massis Amerina non perustis
et mustaceus et latente palma
praegnantem caryotides cadebant. 20
non tantis Hyas inserena nimbis
terras obruit aut soluta Plias,
qualis per cuneos hiems Latinos
plebem grandine contudit serena.
ducat nubila Iuppiter per orbem 25
et latis pluvias minetur agris,
dum nostri Iovis hi ferantur imbres.

Ecce autem caveas subit per omnis
insignis specie decora cultu
plebes altera, non minor sedente. 30
hi panaria candidasque mappas
subvectant epulasque lautiores;
illi marcida vina largiuntur:
Idaeos totidem putes ministros.

Orbem, qua melior severiorque est, 35
 et gentes alis insemel togatas;
 et cum tot populos, beate, pascas,
 hunc Annona diem superba nescit.
 i nunc saecula compara, Vetustas,
 antiqui Iovis aureumque tempus: 40
 non sic libera vina tunc fluebant
 nec tardum seges occupabat annum.
 una vescitur omnis ordo mensa,
 parvi, femina, plebs, eques, senatus:
 libertas reverentiam remisit. 45
 et tu quin etiam (quis hoc vocari,
 quis promittere possit hoc deorum?)
 nobiscum socias dapes inisti.
 iam se, quisquis is est, inops beatus
 convivam ducis esse gloriatur. 50

Hos inter fremitus novosque luxus
 spectandi levis effugit voluptas:
 stat sexus rudis, insciusque ferri
 ut pugnas capit improbus viriles!
 credas ad Tanain ferumque Phasim 55
 Thermodontiacas calere turmas.
 hic audax subit ordo pumilorum,
 quos natura brevis statim peracta
 nodosum semel in globum ligavit.
 edunt vulnere conseruntque dextras 60
 et mortem sibi (qua manu!) minantur.
 ridet Mars pater et cruenta Virtus,
 casuraeque vagis grues rapinis
 mirantur pugiles ferociores.

Iam noctis propioribus sub umbris 65
 dives sparsio quos agit tumultus!
 hic intrant faciles emi puellae,
 hic agnoscitur omne quod theatris
 aut forma placet aut probatur arte.
 hoc plaudunt grege Lydiae tumentes, 70
 illic cymbala tinnulaeque Gades,
 illic agmina confremunt Syrorum,
 hic plebs scenica quique comminutis
 permutant vitreis gregale sulphur.

Inter quae subito cadunt volatu 75
 immensae volucrum per astra nubes,
 quas Nilus sacer horridusque Phasis,
 quas udo Numidae legunt sub austro.
 desunt qui rapiant, sinusque pleni
 gaudent dum nova lucra comparantur. 80
 tollunt innumeras ad astra voces
 Saturnalia principis sonantes,
 et dulci dominum favore clamant:

hoc solum vetuit licere Caesar.

Vixdum caerulea nox subibat orbem, 85
descendit media nitens arena
densas flammeus orbis inter umbras
vincens Gnosiacae facem coronae.
conlucet polus ignibus nihilque
obscurae patitur licere nocti. 90
fugit pigra Quies, inersque Somnus
haec cernens alias abit in urbes.

Quis spectacula, quis iocos licentes,
quis convivia, quis dapes inemptas,
largi flumina quis canat Lyaei? 95
iam iam deficio tuoque Baccho
in serum trahor ebrius soporem.

Quos ibit procul hic dies per annos!
quam nullo sacer exolescet aevo!
dum montes Latii paterque Thybris, 100
dum stabit tua Roma dumque terris
quod reddis Capitolium manebit.

Liber II

STATIVS MELIORI SVO SALVTEM

Et familiaritas nostra qua gaudeo, Melior, vir optime nec minus in iudicio litterarum quam in omni vitae colore tersissime, et ipsa opusculorum quae tibi trado condicio sic posita est ut totus hic ad te liber meus etiam sine epistola spectet. primum enim habet Glauciam nostrum, cuius gratissima infantia, et qualem plerumque infelices sortiuntur--apud te complexus amabam--iam non tibi. huius amissi recens vulnus, ut scis, epicedio prosecutus sum adeo festinanter ut excusandam habuerim affectibus tuis celeritatem. nec nunc eam apud te iacto qui nosti, sed et ceteris indico, ne quis asperiore lima carmen examinet et a confuso scriptum et dolenti datum, cum paene supervacua sint tarda solacia. Polli mei villa Surrentina quae sequitur debuit a me vel in honorem eloquentiae eius diligentius dici, sed amicus ignovit. in arborem certe tuam Melior, et psittacum scis a me leves libellos quasi epigrammatis loco scriptos. eandem exigebat stili facilitatem leo mansuetus, quem in amphitheatro prostratum frigidum erat sacratissimo Imperatori, ni statim traderem. ad Vrsum quoque nostrum, iuvenem candidissimum et sine iactura desidia doctissimum, scriptam de amisso puero consolationem super ea quae ipsi debeo huic libro libenter inserui, quia honorem eius tibi laturus accepto est. cludit volumen genethliacon Lucani, quod Polla Argentaria, rarissima uxorum, cum hunc diem forte consuleremus, imputari sibi voluit. ego non potui maiorem tanti auctoris habere reverentiam quam quod laudes eius dicturus hexametros meos timui. Haec qualiacumque sunt, Melior carissime, si tibi non displicuerint, a te publicum accipiant; si minus, ad me revertantur.

I. GLAVCIAS ATEDII MELIORIS DELICATVS

Quod tibi praerepti, Melior, solamen alumni
improbus ante rogos et adhuc vivente favilla
ordiar? abruptis etiam nunc flebile venis
vulnus hiat, magnaetque patet via lubrica plagae,
cum iam egomet cantus et verba medentia saevus 5
consero, tu planctus lamentaque fortia mavis
odistique chelyn surdaque averteris aure.
intempesta cano: citius me tigris abactis
fetibus orbatique velint audire leones.
nec si tergeminum Sicula de virgine carmen 10
affluat aut silvis chelys intellecta ferisque,
mulceat insanos gemitus. stat pectore demens
luctus et admoto latrant praecordia tactu.
Nemo vetat: satiari malis aegrumque dolorem
libertate doma. iam flendi expleta voluptas, 15
iamque preces fessus non indignaris amicas?
iamne canam? lacrimis en et mea carmine in ipso
ora natant tristesque cadunt in verba liturae.
ipse etenim tecum nigrae sollemnia pompae
spectatumque Vrbi scelus et puerile feretrum 20

produxi; saevos damnati turis acervos
plorantemque animam supra sua funera vidi;
teque patrum gemitus superantem et brachia matrum
complexumque rogos ignemque haurire parantem
vix tenui similis comes offendique tenendo. 25
et nunc heu vittis et frontis honore soluto
infaustus vates versa mea pectora tecum
plango lyra: ~et diu~ comitem sociumque doloris,
si merui luctusque tui consortia sensi,
iam lenis patiare precor: me fulmine in ipso 30
audivere patres; ego iuxta busta profusis
matribus atque piis cecini solatia natis,
et mihi, cum proprios gemerem defectus ad ignes
(quem, Natura!) patrem. nec te lugere severus
arceo, sed confer gemitus pariterque fleamus. 35

Iamdudum dignos aditus laudumque tuarum,
o merito dilecte puer, primordia quaerens
distrahor. hinc anni stantes in limine vitae,
hinc me forma rapit, rapit inde modestia praecox
et pudor et tenero probitas maturior aevo. 40
o ubi purpureo suffusus sanguine candor
sidereiue orbis radiataque lumina caelo
et castigatae collecta modestia frontis
ingenuique super crines mollisque decorae
margo comae? blandis ubinam ora arguta querelis 45
osculaue impliciti vernos redolentia flores,
et mixtae risu lacrimae penitusque loquentis
Hyblaeis vox mixta favis? cui sibila serpens
poneret et saevae vellent servire novercae.
nil veris adfingo bonis. heu lactea colla, 50
brachiaque et numquam domini sine pondere cervix!
o ubi venturae spes non longinqua iuventae,
atque genis optatus honos iurataque multum
barba tibi? cuncta in cineres gravis intulit hora
hostilisque dies: nobis meminisse relictum. 55
quis tua colloquiis hilaris mulcebit amatis
pectora, quis curas mentisque arcana remittet?
accensum quis bile fera famulisque tumentem
leniet ardentique in se deflectet ab ira?
inceptas quis ab ore dapes libataque vina 60
auferet et dulci turbabit cuncta rapina?
quis matutinos abrumpet murmure somnos
impositus stratis, abitusque morabitur artis
nexibus, atque ipso revocabit ad oscula poste?
obvius intranti rursus quis in ora manusque 65
prosiliet brevibusque umeros circumdabit ulnis?
muta domus, fateor, desolatique penates,
et situs in thalamis et maesta silentia mensis!
Quid mirum, tanto si te pius altor honorat

funere? tu domino requies portusque senectae, 70
 tu modo deliciae, dulces modo pectore curae.
 non te barbaricae versabat turbo catastae,
 nec mixtus Phariis venalis mercibus infans
 compositosque sales meditataque verba locutus
 quaesisti lascivus erum tardeque parasti. 75
 hic domus, hinc ortus, dominique penatibus olim
 carus uterque parens atque in tua gaudia liber,
 ne quererere genus. raptum sed protinus alvo
 sustulit exsultans ac prima lucida voce
 astra salutantem dominus sibi mente dicavit, 80
 amplexusque sinu tulit et genuisse putavit.
 fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
 tuque oro, Natura, sinas, cui prima per orbem
 iura animis sancire datum: non omnia sanguis
 proximus aut serie generis demissa propago 85
 alligat; interius nova saepe adscitaque serpunt
 pignora conexis. natos genuisse necesse est,
 elegisse iuvat. tenero sic blandus Achilli
 semifer Haemonium vincebat Pelea Chiron.
 nec senior Peleus natum comitatus in arma 90
 Troica, sed claro Phoenix haerebat alumno.
 optabat longe reditus Pallantis ovantis
 Evander, fidus pugnas spectabat Acoetes.
 cumque procul nitidis genitor cessaret ab astris, 95
 fluctivagus volucrem comebat Persea Dictys.
 quid referam altricum victas pietate parentes?
 quid te post cineres deceptaque funera matris
 tutius Inoo reptantem pectore, Bacche?
 iam segura patris Tuscis regnabat in undis
 Iliia, portantem lassabat Romulus Accam. 100
 vidi ego transertos alieno in robore ramos
 altius ire suis. et te iam fecerat illi
 mens animusque patrem, necdum moresve decorve:
 tu tamen et vinctas etiam nunc murmure voces
 vagitumque rudem fletusque infantis amabas. 105
 Ille, velut primos exspiraturus ad austros
 mollibus in pratis alte flos improbus exstat,
 sic tener ante diem vultu gressuque superbo
 vicerat aequales multumque reliquerat annos.
 sive catenatis curvatus membra palaestris 110
 staret, Amyclaea conceptum matre putares;
 Oebaliden illo praeceps mutaret Apollo,
 Alcides pensaret Hylan: seu gratus amictu
 Attica facundi decurreret orsa Menandri,
 laudaret gavisam sonum crinemque decorum 115
 fregisset rosea lasciva Thalia corona;
 Maeonium sive ille senem Troiaeque labores
 diceret aut casus tarde remeantis Vlixis,

ipse pater sensus, ipsi stupuere magistri.
 Scilicet infausta Lachesis cunabula dextra 120
 attigit, et gremio puerum complexa fovebat
 Invidia: illa genas et adultum comere crinem,
 et monstrare artes et verba infigere, quae nunc
 plangimus. Herculeos annis aequare labores
 coeperat adsurgens, sed adhuc infantia iuxta; 125
 iam tamen et validi gressus mensuraque maior
 cultibus et visae puero decrescere vestes,
 cum tibi quas vestes, quae non gestamina mitis
 festinabat erus? brevibus constringere laenis
 pectora et angusta telas artare lacerna; 130
 enormes non ille sinus, sed semper ad annos
 texta legens modo puniceo velabat amictu,
 nunc herbas imitante sinu, nunc dulce rubenti
 murice, nunc vivis digitos incendere gemmis
 gaudebat; non turba comes, non munera cessant: 135
 sola verecundo deerat praetexta decori.
 Haec fortuna domus. subitas inimica levavit
 Parca manus. quo, diva, feros gravis exseris ungues?
 non te forma movet, non te lacrimabilis aetas?
 hunc nec saeva viro potuisset carpere Procne, 140
 nec fera crudeles Colchis durasset in iras,
 editus Aeolia nec si foret iste Creusa;
 torvus ab hoc Athamas insanos flecteret arcus;
 hunc quamquam Hectoreos cineres Troiamque perosus
 turribus e Phrygiis flesset missurus Vlixes. 145
 Septima lux, et iam frigentia lumina torpent,
 iam complexa manu crinem tenet infera Iuno.
 ille tamen Parcis fragiles urgentibus annos
 te vultu moriente videt linguaque cadente
 murmurat; in te omnes vacui iam pectoris efflat 150
 reliquias, solum meminit solumque vocantem
 exaudit, tibi que ora movet, tibi verba relinquit,
 et prohibet gemitus consolaturque dolentem.
 gratum est, Fata, tamen quod non mors lenta iacentis
 exedit puerile decus, manesque subivit 155
 integer et nullo temeratus corpora damno,
 qualis erat.
 Quid ego exsequias et prodiga flammis
 dona loquor maestoque ardentia funera luxu?
 quod tibi purpureo tristis rogos aggere crevit,
 quod Cilicum flores, quod munera graminis Indi, 160
 quodque Arabes Pharii que Palaestini que liquores
 arsuram lavere comam? cupit omnia ferre
 prodigus et totos Melior succendere census,
 desertas exosus opes; sed non capit ignis
 invidus, atque artae desunt in munera flammae. 165
 Horror habet sensus. qualem te funere summo

atque rogam iuxta, Melior placidissime quondam,
 extimui! tune ille hilaris comisque videri?
 unde animi saevaeque manus et barbarus horror,
 dum modo fusus humi lucem aversaris iniquam, 170
 nunc torvus pariter vestes et pectora rumpis
 dilectosque premis visus et frigida lambis
 oscula? erant illic genitor materque iacentis
 maesta, sed attoniti te spectavere parentes.
 quid mirum? plebs cuncta nefas et praevia flerunt 175
 agmina, Flaminio quae limite Molvius agger
 transvehit, immeritus flammis dum tristibus infans
 traditur et gemitum formaque aevoque meretur:
 talis in Isthmiacos prolatus ab aequore portus 180
 naufragus imposita iacuit sub matre Palaemon;
 sic et in anguiferae ludentem gramine Lerna
 rescissum squamis avidus bibit anguis Ophelten.
 Pone metus letique minas desiste vereri:
 illum nec terno latrabit Cerberus ore,
 nulla soror flammis, nulla adsurgentibus hydris 185
 terrebit; quin ipse avidae trux navita cumbae
 interius steriles ripas et adusta subibit
 litora, ne puero dura ascendisse facultas.
 Quid mihi gaudenti proles Cyllenia virga
 nuntiat? estne aliquid tam saevo in tempore laetum? 190
 noverat effigies generosique ardua Blaesi
 ora puer, dum saepe domi nova sarta ligantem
 te videt et similes tergentem pectore ceras.
 hunc ubi Lethaei lustrantem gurgitis oras
 Ausonios inter proceres seriemque Quirini 195
 adgnovit, timide primum vestigia iungit
 accessu tacito summosque lacessit amictus,
 inde magis sequitur; neque enim magis ille trahentem
 spernit et ignota credit de stirpe nepotum.
 mox ubi delicias et rari pignus amici 200
 sensit et amissi puerum solacia Blaesi,
 tollit humo magnaue ligat cervice diuque
 ipse manu gaudens vehit et, quae munera mollis
 Elysii, steriles ramos mutasque volucres
 porgit et optunso pallentes germine flores. 205
 nec prohibet meminisse tui, sed pectora blandus
 miscet et alternum pueri partitur amorem.
 Hic finis rapti. quin tu iam vulnera sedas
 et tollis mersum luctu caput? omnia functa 210
 aut moritura vides: obeunt noctesque diesque
 astraque, nec solidis prodest sua machina terris.
 nam populus mortale genus, plebisque caducae
 quis fleat interitus? hos bella, hos aequora poscunt;
 his amor exitio, furor his et saeva cupido,
 ut sileam morbos; hos ora rigentia Brumae, 215

illos implacido letalis Sirius igni,
 hos manet imbrifero pallens Autumnus hiatu.
 quicquid init ortus, finem timet. ibimus omnes,
 ibimus: immensis urnam quatit Aeacus umbris.
 Ast hic quem gemimus, felix hominesque deosque 220
 et dubios casus et caecae lubrica vitae
 effugit, immunis fati. non ille rogavit,
 non timuit meruisse mori: nos anxia plebes,
 nos miseri; quibus unde dies suprema, quis aevi
 exitus incertum, quibus instet fulmen ab astris, 225
 quae nubes fatale sonet. nil flecteris istis?
 sed flectere libens. ades huc emissus ab atro
 limine, cui soli cuncta impetrare facultas,
 Glaucia! (insontes animas nec portitor arcet,
 nec durae comes ille ferae) tu pectora mulce, 230
 tu prohibe manare genas noctesque beatas
 dulcibus alloquiis et vivis vultibus imple
 et periisse nega, desolatamque sororem,
 qui potes, et miseros perge insinuare parentes.

II. VILLA SVRRENTINA POLLII FELICIS

Est inter notos Sirenum nomine muros
 saxaque Tyrrhenae templis onerata Minervae
 celsa Dicarchei speculatrix villa profundi,
 qua Bromio dilectus ager, collesque per altos
 uritur et prelis non invidet uva Falernis. 5
 huc me post patrii laetum quinquennia lustris,
 cum stadio iam pigra quies canusque sederet
 pulvis, ad Ambracias conversa gymnade frondes,
 trans gentile fretum placidi facundia Polli
 detulit et nitidae iuvenilis gratia Pollae, 10
 flectere iam cupidum gressus qua limite noto
 Appia longarum teritur regina viarum.
 Sed iuvere morae. placido lunata recessu
 hinc atque hinc curvas perrumpunt aequora rupes.
 dat natura locum montique intervenit unum 15
 litus et in terras scopulis pendentibus exit.
 gratia prima loci, gemina testudine fumant
 balnea, et e terris occurrit dulcis amaro
 nympha mari. levis hic Phorci chorus udaeque crines
 Cymodoce viridisque cupit Galatea lavari. 20
 ante domum tumidae moderator caerulus undae
 excubat, innocui custos laris; huius amico
 spumant templa salo. felicia rura tuetur
 Alcides; gaudet gemino sub numine portus:
 hic servat terras, hic saevis fluctibus obstat. 25

mira quies pelagi: ponunt hic lassa furorem
aequora et insani spirant clementius austri;
hic praeceps minus audet hiems, nulloque tumultu
stagna modesta iacent dominique imitantia mores.
inde per obliquas erepit porticus arces, 30
urbis opus, longoque domat saxa aspera dorso.
qua prius obscuro permixti pulvere soles
et feritas inamoena viae, nunc ire voluptas:
qualis, si subeas Ephyres Baccheidos altum
culmen, ab Inoo fert semita tecta Lyaeo. 35

Non, mihi si cunctos Helicon indulgeat amnes
et superet Piplea sitim largeque volantis
ungula sedet equi reseretque arcana pudicos
Phemonoe fontes vel quos meus auspice Phoebos
altius immersa turbavit Pollius urna, 40
innumeras valeam species cultusque locorum
Pieriis aequare modis. vix ordine longo
suffecere oculi, vix, dum per singula ducor,
suffecere gradus. quae rerum turba! locine
ingenium an domini mirer prius? haec domus ortus 45
aspicit et Phoebi tenerum iubar; illa cadentem
detinet exactamque negat dimittere lucem,
cum iam fessa dies et in aequora montis opaci
umbra cadit vitreoque natant praetoria ponto.
haec pelagi clamore fremunt, haec tecta sonoros 50
ignorant fluctus terraeque silentia malunt.
his favit natura locis, hic victa colenti
cessit et ignotos docilis mansuevit in usus.
mons erat hic ubi plana vides; et lustra fuerunt,
quae nunc tecta subis; ubi nunc nemora ardua cernis, 55
hic nec terra fuit: domuit possessor, et illum
formantem rupes expugnantemque secuta
gaudet humus. nunc cerne iugum discentia saxa
intransesque domos iussumque recedere montem.
iam Methymnaei vatis manus et chelys una 60
Thebais et Getici cedat tibi gloria plectri:
et tu saxa moves, et te nemora alta sequuntur.

Quid referam veteres ceraeque aerisque figuras?
si quid Apellei gaudent animasse colores,
si quid adhuc vacua tamen admirabile Pisa 65
Phidiacae rasere manus, quod ab arte Myronis
aut Polycleteo iussum est quod vivere caelo,
aeraque ab Isthmiacis auro potiora favillis,
ora ducum ac vatium sapientumque ora priorum,
quos tibi cura sequi, quos toto pectore sentis 70
expers curarum atque animum virtute quieta
compositus semperque tuus.

Quid mille revolvam
culmina visendique vices? sua cuique voluptas

atque omni proprium thalamo mare, transque iacentem
 Nerea diversis servit sua terra fenestris: 75
 haec videt Inarimen, illinc Prochyta aspera paret;
 armiger hac magni patet Hectoris, inde malignum
 aera respirat pelago circumflua Nesis;
 inde vagis omen felix Euploea carinis,
 quaeque ferit curvos exerta Megalia fluctus; 80
 angitur et domino contra recubante proculque
 Surrentina tuus spectat praetoria Limon.
 una tamen cunctis procul eminent una diaetis,
 quae tibi Parthenopen directo limite ponti
 ingerit: hic Grais penitus delecta metallis 85
 saxa; quot Eoae respergit vena Syenes,
 Synnade quot maesta Phrygiae fodere secures
 per Cybeles lugentis agros, ubi marmore picto
 candida purpureo distinguitur area gyro;
 hic et Amyclaei caesum de monte Lycurgi 90
 quod viret et molles imitatur rupibus herbas;
 hic Nomadum lucent flaventia saxa Thasosque
 et Chios et gaudens fluctus spectare Carystos:
 omnia Chalcidicas turres obversa salutant.
 macte animo quod Graia probas, quod Graia frequentas 95
 arva, nec invideant quae te genere Dicarchi
 moenia: nos docto melius potiemur alumno.
 Quid nunc ruris opes pontoque novalia dicam
 iniecta et madidas Baccheo nectare rupes?
 saepe per autumnum iam pubescente Lyaeo 100
 conscendit scopulos noctisque occulta sub umbra
 palmite maturo rorantia lumina tersit
 Nereis et dulces rapuit de collibus uvas.
 saepe et vicino sparsa est vindemia fluctu,
 et Satyri cecidere vadis, nudamque per undas 105
 Dorida montani cupierunt prendere Panes.
 Sis felix, tellus, dominis ambobus in annos
 Mygdonii Pyliique senis nec nobile mutes
 servitium, nec te cultu Tirynthia vincat
 aula Dicarcheique sinus, nec saepius isti 110
 blanda Therapnaei placent vineta Galesi.
 hic ubi Pierias exercet Pollius artes,
 seu volvit monitus quos dat Gargettius auctor,
 seu nostram quatit ille chelyn, seu dissona nectit
 carmina, sive minax ultorem stringit iambon: 115
 hinc levis e scopulis meliora ad carmina Siren
 advolat, hinc motis audit Tritonia cristis.
 tunc rapidi ponunt flatus, maria ipsa vetantur
 obstrepere, emergunt pelago doctamque trahuntur
 ad chelyn et blandi scopulis delphines aderrant. 120
 Vive, Midae gazis et Lydo ditior auro,
 Troica et Euphratae supra diademata felix,

quem non ambigui fasces, non mobile vulgus,
 non leges, non castra terent; qui pectore magno
 spemque metumque domas sublimior omni, 125
 exemptus fatis indignantemque refellens
 Fortunam; dubio quem non in turbine rerum
 deprendet suprema dies, sed abire paratum
 ac plenum vita. nos, vilis turba, caducis
 deservire bonis semperque optare parati, 130
 spargimur in casus: celsa tu mentis ab arce
 despicias errantes humanaque gaudia rides.
 tempus erat cum te geminae suffragia terrae
 diriperent, celsusque duas veherere per urbes,
 inde Dicarcheis multum venerande colonis 135
 hinc adscite meis, pariterque his largus et illis
 ac iuvenile calens plectrique errore superbus.
 at nunc discussa rerum caligine verum
 aspicias. illo alii rursus iactantur in alto,
 et tua securos portus placidamque quietem 140
 intravit non quassa ratis. sic perge, nec umquam
 emeritam in nostras puppem demitte procellas.
 tuque, nurus inter longae . . . 147
 . . . praecordia curae,
 non frontem vertere minae, sed candida semper
 gaudia et in vultu curarum ignara voluptas; 150
 non tibi sepositas infelix strangulat area
 divitias avidique animum dispendia torquent
 fenoris: expositi census et docta fruendi
 temperies. non ulla deo meliore cohaerent
 pectora, non alias docuit concordia mentes. 155
 discite securi, quorum de pectore mixtae 143
 in longum coiere faces sanctusque pudicae
 servat amicitiae leges amor. ite per annos
 saeculaque et priscae titulos praecedite famae.

III. ARBOR ATEDII MELIORIS

Stat, quae perspicuas nitidi Melioris opacet
 arbor aquas complexa lacus; quae robore ab imo
 incurvata vadis redit inde cacumine recto
 ardua, ceu mediis iterum nascatur ab undis
 atque habitet vitreum tacitis radicibus amnem. 5
 quid Phoebum tam parva rogem? vos dicite causas,
 Naides, et faciles, satis est, date carmina Fauni.

Nympharum tenerae fugiebant Pana catervae;
 ille quidem it, cunctas tamquam velit, et tamen unam
 in Pholoen. silvis haec fluminibusque sequentis 10
 nunc hirtos gressus, nunc improba cornua vitat.

iamque et belligerum Iani nemus atraque Caci
 rura Quirinalesque fuga suspensa per agros
 Caelica tesca subit; ibi demum victa labore,
 fessa metu, qua nunc placidi Melioris aperti 15
 stant sine fraude lares, flavos collegit amictus
 artius et niveae posuit se margine ripae.
 insequitur velox pecorum deus et sua credit
 conubia; ardenti iamiam suspiria librat
 pectore, iam praedae levis imminet. ecce citatos 20
 advertit Diana gradus, dum per iuga septem
 errat Aventinaeque legit vestigia cervae.
 paenituit vidisse deam, conversaque fidas
 ad comites: ' numquamne avidis arcebo rapinis
 hoc petulans foedumque pecus, semperque pudici 25
 decrescet mihi turba chori?' sic deinde locuta
 depromit pharetra telum breve, quod neque flexis
 cornibus aut solito torquet stridore, sed una
 emisit contenta manu laevamque soporae
 Naidos aversa fertur tetigisse sagitta. 30
 illa diem pariter surgens hostemque protervum
 vidit et in fontem, niveos ne panderet artus,
 sic tota cum veste ruit, stagnisque sub altis
 Pana sequi credens ima latus implicat alga.
 quid faceret subito deceptus praedo? nec altis 35
 credere corpus aquis hirtae sibi conscius audet
 pellis, et a tenero nandi rudis. omnia questus
 immitem Bromium, stagna invida et invida tela,
 primaevam visu platanum, cui longa propago
 innumeraeque manus et iturus in aethera vertex, 40
 deposuit iuxta vivamque adgessit harenam
 optatisque aspergit aquis et talia mandat:
 ' via diu nostri pignus memorabile voti,
 arbor, et haec durae latebrosa cubilia nymphae
 tu saltem declinis ama, preme frondibus undam. 45
 illa quidem meruit, sed ne, precor, igne superno
 aestuet aut dura feriatur grandine; tantum
 spargere tu laticem et foliis turbare memento.
 tunc ego teque diu recolam dominamque benignae
 sedis et inlaesa tutabor utramque senecta, 50
 ut Iovis, ut Phoebi frondes, ut discolor umbra
 populus et nostrae stupeant tua germina pinus.'
 sic ait. illa dei veteres animata calores
 uberibus stagnis obliquo pendula trunco
 incubat atque umbris scrutatur amantibus undas. 55
 sperat et amplexus, sed aquarum spiritus arcet
 nec patitur tactus. tandem eluctata sub auras
 libratur fundo rursusque enode cacumen
 ingeniosa levat, veluti descendat in imos
 stirpe lacus alia. iam nec Phoebeia Nais 60

odit et exclusos invitat gurgite ramos.

Haec tibi parva quidem genitili luce paramus
dona, sed ingenti forsitan victura sub aevo.
tu cuius placido posuere in pectore sedem
blandus honos hilarisque tamen cum pondere virtus, 65
cui nec pigra quies nec iniqua potentia nec spes
improba, sed medius per honesta et dulcia limes,
incorrupte fidem nullosque experte tumultus
et secreta, palam quod digeris ordine vitam,
idem auri facilis contemptor et optimus idem 70
comere divitias opibusque immittere lucem;
hac longum florens animi morumque iuventa
Iliacos aequare senes, et vincere persta
quos pater Elysio, genetrix quos detulit annos:
hoc illi duras exoravere sorores, 75
hoc, quae te sub teste situm fugitura tacentem
ardua magnamini revirescet gloria Blaesi.

IV. PSITTACVS EIVSDEM

Psittace dux volucrum, domini facunda voluptas,
humanae sollers imitator, psittace, linguae,
quis tua tam subito praeclusit murmura fato?
hesternas, miserande, dapes moriturus inisti
nobiscum, et gratae carpentem munera mensae 5
errantemque toris mediae plus tempore noctis
vidimus. adfatus etiam meditataque verba
reddideras. at nunc aeterna silentia Lethes
ille canorus habes. cedat Phaethontia vulgi
fabula: non soli celebrant sua funera cygni. 10

At tibi quanta domus rutila testudine fulgens,
conexusque ebori virgarum argenteus ordo,
argutumque tuo stridentia limina cornu
et querulae iam sponte fores! vacat ille beatus
carcer, et augusti nusquam convicia tecti. 15

Huc doctae stipentur aves quis nobile fandi
ius natura dedit: plangat Phoebeius ales,
auditasque memor penitus demittere voces
sturnus, et Aonio versae certamine picae,
quique refert iungens iterata vocabula perdix, 20
et quae Bistonio queritur soror orba cubili:
ferre simul gemitus cognataque ducite flammis
funera, et hoc cunctae miserandum addiscite carmen:
' occidit aerae celeberrima gloria gentis
psittacus, ille plagae viridis regnator Eoae; 25
quem non gemmata volucris Iunonia cauda
vinceret aspectu, gelidi non Phasidis ales,

nec quas umentis Numidae rapuere sub austro;
 ille saluator regum nomenque locutus
 Caesareum et queruli quondam vice functus amici, 30
 nunc conviva levis monstrataque reddere verba
 tam facilis, quo tu, Melior dilecte, recluso
 numquam solus eras. at non inglorius umbris
 mittitur: Assyrio cineres adolentur amomo
 et tenues Arabum respirant gramine plumae 35
 Sicaniisque crocis; senio nec fessus inertis
 scandet odoratos phoenix felicitior ignes.'

V. LEO MANSVETVS

Quid tibi monstrata mansuescere profuit ira?
 quid scelus humanasque animo dediscere caedes
 imperiumque pati et domino parere minori?
 quid, quod abire domo rursusque in claustra reverti
 suetus et a capta iam sponte recedere praeda 5
 insertasque manus laxo dimittere morsu?
 occidis, altarum vastator docte ferarum,
 non grege Massylo curvaque indagine clausus,
 non formidato supra venabula saltu
 incitus aut caeco foveae deceptus hiatu, 10
 sed victus fugiente fera. stat cardine aperto
 infelix cavea, et clausas circum undique portas
 hoc licuisse nefas placidi tumuere leones.
 tum cunctis cecidere iubae, puduitque relatum
 aspicere, et totas duxere in lumina frontes. 15
 at non te primo fusum novus obruit ictu
 ille pudor: mansere animi, virtusque cadenti
 a media iam morte redit, nec protinus omnes
 terga dedere minae. sicut sibi conscius alti
 vulneris adversum moriens it miles in hostem 20
 attollitque manum et ferro labente minatur,
 sic piger ille gradu solitoque exutus honore
 firmat hians oculos animamque hostemque requirit.
 magna tamen subiti tecum solacia leti,
 victe, feres, quod te maestis populusque patresque, 25
 ceu notus caderes tristi gladiator harena,
 ingemuere mori; magni quod Caesaris ora
 inter tot Scythicas Libycasque, e litore Rheni
 et Pharia de gente feras, quas perdere vile est,
 unius amissi tetigit iactura leonis.

VI. CONSOLATIO AD FLAVIVM VRSVM DE AMISSIONE PVERI DELICATI

Saeve nimis, lacrimis quisquis discrimina ponis
 lugendique modos. miserum est primaeva parenti
 pignera surgentesque (nefas!) accendere natos;
 durum et deserti praerepta coniuge partem
 conclamare tori, maesta et lamenta sororum 5
 et fratrum gemitus; alte haec tamen at procul intrat
 altius in sensus, maioraque vulnera vincit
 plaga minor. famulum (quia rerum nomina caeca
 sic miscet Fortuna manu nec pectora novit),
 sed famulum gemis, Vrse, pium, sed amore fideque 10
 has meritum lacrimas, cui maior stemmate iuncto
 libertas ex mente fuit. ne comprime fletus,
 ne pudeat; rumpat frenos dolor iste diesque,
 si tam dura placent, hominem gemis (heu mihi! subdo
 ipse faces), hominem, Vrse, tuum, cui dulce volenti 15
 servitium, cui triste nihil, qui sponte sibique
 imperiosus erat. quisnam haec in funera missos
 castiget luctus? gemit inter bella peremptum
 Parthus equum, fidosque canes flevere Molossi,
 et volucres habuere rogum cervusque Maronem. 20
 quid, si nec famulus? vidi ipse habitusque notavi
 te tantum cupientis erum, sed maior in ore
 spiritus et tenero manifesti in sanguine mores.
 optarent multum Graiae cuperentque Latinae
 sic peperisse nurus. non talem Cressa superbum 25
 callida sollicito revocavit Thesea filo,
 nec Paris Oebalios talis visurus amores
 rusticus invitas deiecit in aequora pinus.
 non fallo aut cantus assueta licentia ducit:
 vidi et adhuc video, qualem nec bella caventem 30
 litore virgineo Thetis occultavit Achillen,
 nec circum saevi fugientem moenia Phoebi
 Troilon Haemoniae deprendit lancea dextrae.
 qualis eras! procul en cunctis puerisque virisque
 pulchrior et tantum domino minor! illius unus 35
 ante decor, quantum praecedit clara minores
 luna faces quantumque alios premit Hesperos ignes.
 non tibi femineum vultu decus oraque supra
 mollis honos, qualis dubiae post crimina formae
 de sexu transire iubent: torva atque virilis 40
 gratia; nec petulans acies, blandique severo
 igne oculi, qualis bellis iam casside, visu
 Parthenopaeus erat; simplexque horrore decoro
 crinis, et obsessae nondum primoque micantes
 flore genae: talem Ledaeo gurgite pubem 45
 educat Eurotas, teneri sic integer aevi
 Elin adit primosque Iovi puer approbat annos.
 nam pudor unde notae, mentis tranquillaque morum

temperies teneroque animus maturior aevo
carmine quo pandisse queam? saepe ille volentem 50
castigabat erum studioque altisque iuvabat
consiliis; tecum tristisque hilarisque nec umquam
ille suus, vultumque tuo sumebat ab ore:
dignus et Haemonium Pyladen praecedere fama
Cecropiamque fidem. sed laudum terminus esto, 55
quem fortuna sinit: non mente fidelior aegra
speravit tardi reditus Eumaeus Vlixis.

Quis deus aut quisnam tam tristia vulnera casus
eligit? unde manus Fatis tam certa nocendi?
o quam divitiis censuque exutus opimo 60
fortior, Vrse, fores! si vel fumante ruina
ructassent dites Vesuvina incendia Locroe,
seu Pollentinos mersissent flumina saltus,
seu Lucanus Acir seu Thybridis impetus altas
in dextrum torsisset aquas, paterere serena 65
fronte deos; sive alma fidem messisque negasset
Cretaque Cyreneque et qua tibi cumque beato
larga redit Fortuna sinu. sed gnara dolorum
Invidia infelix animi vitalia vidit
laedendique vias. 70

Vitae modo carcer adultae:
nectere temptabat iuvenum pulcherrimus ille
cum tribus Eleis unam trieterida lustris.
attendit torvo tristis Rhamnusia vultu,
ac primum implevitque toros oculisque nitorem
addidit ac solito sublimius ora levavit, 75
heu! misero letale favens: seseque videndo
torsit et invidia, mortemque amplexa iacenti
iniecit nexus carpsitque immitis adunca
ora verenda manu. quinta vix Phosphoros ora
rorantem sternebat equum: iam litora duri 80
saeva, Philete, senis durumque Acheronta videbas,
quo domini clamate sono! non saevius atros
nigrasset planctu genetrix sibi saeva lacertos,
nec pater; et certe qui vidit funera frater
erubuit vinci. sed nec servilis adempto 85
ignis: odoriferos exhausit flamma Sabaeos
et Cilicum messes Phariaeque exempta volucris
cinnama et Assyrio manantes gramine sucos,
et domini fletus: hos tantum hausere favillae,
hos bibit usque rogas; nec quod tibi Setia canos 90
restinxit cineres, gremio nec lubricus ossa
quod vallavit onyx, miseris acceptius umbris
quam gemitus.

Sed et ipse iuvat: quid terga dolori,
Vrse, damus? quid damna foves et pectore iniquo
vulnus amas? ubi nota reis facundia raptis? 95

quid caram crucias tam saevis luctibus umbram?
eximius licet ille animi meritusque doleri:
solvisti. subit ille pios carpitque quietem
Elysiam clarosque illic fortasse parentes
invenit; aut illi per amoena silentia Lethes 100
forsan Avernales adludunt undique mixtae
Naides, obliquoque notat Proserpina vultu.

Pone, precor, questus; alium tibi Fata Phileton,
forsan et ipse dabit, moresque habitusque decoros
monstrabit gaudens similemque docebit amari.

VII. GENETHLIACON LVCANI AD POLLAM

Lucani proprium diem frequentet
quisquis collibus Isthmiae Diones
docto pectora concitatus oestro
pendentis bibit unguiae liquorem.
ipsi quos penes est honor canendi, 5
vocalis citharae repertor Arcas,
et tu Bassaridum rotator Euhan,
et Paeon et Hyantiae sorores
laetae purpureas novate vittas,
crinem comite, candidamque vestem 10
perfundant hederae recentiores.
docti largius evagentur amnes,
et plus Aoniae virete silvae,
et, si qua patet aut diem recepit,
sertis mollibus expleatur umbra. 15
centum Thespiacis odora lucis
stent altaria victimaeque centum,
quas Dirce lavat aut alit Cithaeron.
Lucanum canimus, favete linguis;
vestra est ista dies, favete, Musae, 20
dum qui vos geminas tulit per artes,
et vinctae pede vocis et solutae,
Romani colitur chori sacerdos.

Felix heu nimis et beata tellus,
quae pronos Hyperionis meatus 25
summis Oceani vides in undis
stridoremque rotae cadentis audis;
quae Tritonide fertilis Athenas
unctis, Baetica, provocas trapetis:
Lucanum potes imputare terris! 30
hoc plus quam Senecam dedisse mundo
aut dulcem generasse Gallionem.
attollat refluos in astra fontes
Graio nobilior Melete Baetis;

Baetim, Mantua, provocare noli. 35
 Natum protinus atque humum per ipsam
 primo murmure dulce vagientem
 blando Calliope sinu recepit.
 tum primum posito remissa luctu
 longos Orpheos exuit dolores 40
 et dixit: 'puer o dicite Musis,
 longaevos cito transiture vates,
 non tu flumina nec greges ferarum
 nec plectro Geticas movebis ornos,
 sed septem iuga Mariumque Thybrim 45
 et doctos equites et eloquente
 cantu purpureum trahes senatum.
 nocturnas alii Phrygum ruinas
 et tardi reducis vias Vlixis
 et puppem temerariam Minervae 50
 trita vatibus orbita sequantur:
 tu carus Latio memorque gentis
 carmen fortior exeris togatum.
 ac primum teneris adhuc in annis
 ludas Hectora Thessalosque currus 55
 et supplex Priami potentis aurum,
 et sedes reserabis inferorum;
 ingratus Nero dulcibus theatris
 et noster tibi proferetur Orpheus.
 dices culminibus Remi vagantis 60
 infandos domini nocentis ignes.
 hinc castae titulum decusque Pollae
 iucunda dabis adlocutione.
 mox coepta generosior iuventa
 albos ossibus Italis Philippos 65
 et Pharsalica bella detonabis,
 quo fulmen ducis inter arma divi,
 libertate gravem pia Catonem
 et gratum popularitate Magnum.
 tu Pelusiaci scelus Canopi 70
 deflebis pius et Pharo cruenta
 Pompeio dabis altius sepulcrum.
 haec primo iuvenis canes sub aevo,
 ante annos Culicis Maroniani.
 cedit Musa rudis ferocis Enni 75
 et docti furor arduus Lucreti,
 et qui per freta duxit Argonautas,
 et qui corpora prima transfigurat.
 quid? maius loquar: ipsa te Latinis
 Aeneis venerabitur canentem. 80
 Nec solum dabo carminum nitorem,
 sed taedis genialibus dicabo
 doctam atque ingenio tuo decoram

qualem blanda Venus daretque Iuno
 forma, simplicitate, comitate, 85
 censu, sanguine, gratia, decore,
 et vestros hymenaeon ante postes
 festis cantibus ipsa personabo.
 O saevae nimium gravesque Parcae!
 o numquam data longa fata summis! 90
 cur plus, ardua, casibus patetis?
 cur saeva vice magna non senescunt?
 sic gnatum Nasamonii Tonantis
 post ortus obitusque fulminatos
 angusto Babylon premit sepulcro; 95
 sic fixum Paridis manu trementis
 Peliden Thetis horruit cadentem;
 sic ripis ego murmurantis Hebri
 non mutum caput Orpheos sequebar.
 sic et tu (rabidi nefas tyranni!) 100
 iussus praecipitem subire Lethen,
 dum pugnas canis arduaque voce
 das solacia grandibus sepulcris,
 (o dirum scelus! o scelus!) tacebis.'
 Sic fata est leviterque decedentes 105
 abrasit lacrimas nitente plectro.
 At tu, seu rapidum poli per axem
 famae curribus arduis levatus
 qua surgunt animae potentiores,
 terras despicias et sepulcra rides; 110
 seu pacis merito nemus reclusi
 felix Elysii tenes in oris,
 quo Pharsalica turba congregatur,
 et te nobile carmen insonantem
 Pompei comitantur et Catones; 115
 (tu magna sacer et superbus umbra
 nescis Tartaron et procul nocentum
 audis verbera pallidumque visa
 matris lampade respicis Neronem),
 adsis lucidus, et vocante Polla 120
 unum, quaeso, diem deos silentum
 exores: solet hoc patere limen
 ad nuptas redeuntibus maritis.
 haec te non thiasis procax dolosis
 falsi numinis induit figura, 125
 ipsum sed colit et frequentat ipsum
 imis altius insitum medullis;
 at solacia vana subministrat
 vultus, qui simili notatus auro
 stratis praenitet incubatque somno 130
 securae. procul hinc abite, Mortes:
 haec vitae genialis est origo.

cedat luctus atrox genisque manent
iam dulces lacrimae, dolorque festus,
quicquid fleverat ante, nunc adoret.

Liber III

STATIVS POLLIO SVO SALVTEM

Tibi certe, Polli dulcissime et hac cui tam fideliter inhaeres quiete dignissime, non habeo diu probandam libellorum istorum temeritatem, cum scias multos ex illis in sinu tuo subito natos et hanc audaciam stili nostri frequenter expaveris, quotiens in illius facundiae tuae penetrali seductus altius litteras intro et in omnis a te studiorum sinus ducor. securus itaque tertius hic Silvarum nostrarum liber ad te mittitur. habuerat quidem et secundus te testem, sed hic habet auctorem. nam primum limen eius Hercules Surrentinus aperit, quem in litore tuo consecratum, statim ut videram, his versibus adoravi. sequitur libellus quo splendidissimum et mihi iucundissimum iuvenem Maecium Celerem, a sacratissimo imperatore missum ad legionem Syriacam, quia sequi non poteram, sic persecutus sum. merebatur et Claudii Etrusci mei pietas aliquod ex studiis nostris solacium, cum lugeret veris (quod iam rarissimum est) lacrimis senem patrem. Earinus praeterea, Germanici nostri libertus scis quamdiu desiderium eius moratus sim, cum petisset ut capillos suos quos cum gemmata pyxide et speculo ad Pergamenum Asclepium mittebat, versibus dedicarem. summa est ecloga qua mecum secedere Neapolim Claudiam meam exhortor. hic, si verum dicimus, sermo est, et quidem securus ut cum uxore et qui persuadere malit quam placere. huic praecipue libello favebis cum scias hanc destinationem quietis meae tibi maxime intendere meque non tam in patriam quam ad te secedere. vale.

I. HERCVLES SVRRENTINVS POLLII FELICIS

Intermissa tibi renovat, Tirynthie, sacra
Pollius et causas designat desidis anni,
quod coleris maiore tholo nec litora pauper
nuda tenes tectumque vagis habitabile nautis,
sed nitidos postes Graisque effulta metallis, 5
culmina, ceu taedis iterum lustratus honesti
ignis ab Oetaea conscenderis aethera flamma.

Vix oculis animoque fides. tune ille reclusi
liminis et parvae custos inglorius arae?
unde haec aula recens fulgorque inopinus agresti, 10
Alcidae? sunt fata deum, sunt fata locorum.

o velox pietas! steriles hic nuper harenas
ad sparsum pelago montis latus hirtaque dumis
saxa nec ulla pati faciles vestigia terras
cernere erat. quanam subito fortuna rigentes, 15
ditavit scopulos? Tyrione haec moenia plectro
an Getica venere lyra? stupet ipse labores
annus, et angusti bis seno limite menses
longaevum mirantur opus. deus attulit arces
erexitque suas, atque obluctantia saxa, 20
summovit nitens et magno pectore montem

reppulit: immitem credas iussisse novercam.

Ergo age, seu patrios liber iam legibus Argos
incolis et mersum tumulis Eurysthea calcas,
sive tui solium Iovis et virtute parata, 25
astra tenes, haustumque tibi succincta beati
nectaris excluso melior Phryge porrigit Hebe:
huc ades et genium templis nascentibus infer.
non te Lerna nocens nec pauperis arva Molorchi
nec formidatus Nemees ager antraque poscunt, 30
Thracia nec Pharii polluta altaria regis,
sed felix simplexque domus fraudumque malarum
inscia et hospitibus superis dignissima sedes.
pone truces arcus agmenque immite pharetrae
et regum multo perfusum sanguine robur, 35
instratumque umeris dimitte gerentibus hostem.
hic tibi Sidonio celsum pulvinar acantho
textitur et signis crescit torus asper eburnis.
pacatus mitisque veni nec turbidus ira
nec famulare timens, sed quem te Maenalis Auge, 40
confectum thiasis et multo fratre madentem
detinuit, qualemque vagae post crimina noctis
Thespius obstupuit, totiens socer. hic tibi festa
gymnas, et insontes iuvenum sine caestibus irae
annua veloci peragunt certamina lustrum, 45
hic templis inscriptus avo gaudente sacerdos
parvus adhuc similisque tui cum prima novercae
monstra manu premeres atque exanimata doleres.

Sed quaenam subiti, veneranda, exordia templi
dic age, Calliope; socius tibi grande sonabit, 50
Alcides tensoque modos imitabitur arcu.

Tempus erat caeli cum torrentissimus axis
incumbit terris ictusque Hyperione multo
acer anhelantis incendit Sirius agros.
iamque dies aderat profugis cum regibus aptum, 55
fumat Aricinum Triviae nemus et face multa
consciis Hippolyti splendet lacus; ipsa coronat
emeritos Diana canes et spicula terget
et tutas sinit ire feras, omnisque pudicis
Itala terra focis Hecateidas excolit idus, , 60
ast ego, Dardaniae quamvis sub collibus Albae
rus proprium magnique ducis mihi munere currens
unda domi curas mulcere aestusque levare
sufficerent, notas Sirenum nomine rupes
facundique larem Polli non hospes habebam, 65
assidue moresque viri pacemque novosque
Pieridum flores intactaque carmina discens.
forte diem Triviae dum litore ducimus udo
angustasque fores adsuetaque tecta gravati
frondibus et patula defendimus arbore soles, 70

delituit caelum et subitis lux candida cessit
 nubibus ac tenuis graviore favonius austro
 immaduit; qualem Libyae Saturnia nimbum
 attulit, Iliaco dum dives Elissa marito
 donatur testesque ululant per devia nymphae., 75
 diffugimus, festasque dapes redimitaque vina
 abripiunt famuli; nec quo convivium migrent,
 quamvis innumerae gaudentia rura superne
 insedere domus et multo culmine dives
 mons nitet: instantes sed proxima quaerere nimbi, 80
 suadebant laesique fides reditura sereni.
 stabat dicta sacri tenuis casa nomine templi
 et magnum Alciden humili lare parva premebat,
 fluctivagos nautas scrutatoresque profundi
 vix operire capax. huc omnis turba coimus, 85
 huc epulae ditesque tori coetusque ministrum
 stipantur nitidaeque cohors gratissima Pollae.
 non cepere fores, angustaque deficit aedes.
 erubuit risitque deus dilectaque Polli
 corda subit blandisque virum complectitur ulnis., 90
 ' tua,' inquit argitor opum, qui mente profusa
 tecta Dicarchei pariter iuvenemque replesti
 Parthenopen? nostro qui tot fastigia monti,
 tot virides lucos, tot saxa imitantia vultus
 aeraque, tot scripto viventes lumine ceras , 95
 fixisti? quid enim ista domus, quid terra, priusquam
 te gauderet, erant? longo tu tramite nudos
 texisti scopulos, fueratque ubi semita tantum,
 nunc tibi distinctis stat porticus alta columnis,
 ne sorderet iter. curvi tu litoris ora, 100
 clausisti calidas gemina testudine nymphas.
 vix opera enumerem; mihi pauper et indigus uni
 Pollius? et talis hilaris tamen intro penates
 et litus quod pandis, amo. sed proxima sedem
 despicit et tacite ridet mea limina Iuno., 105
 da templum dignasque tuis conatibus aras,
 quas puppes velis nolint transire secundis,
 quo Pater aetherius mensisque accita deorum
 turba et ab excelso veniat soror hospita templo.
 nec te, quod solidus contra riget umbo maligni, 110
 montis et immenso non umquam exesus ab aevo,
 terreat: ipse adero et conamina tanta iuvabo
 asperaque invitae perfringam viscera terrae.
 incipe et Herculeis fidens hortatibus aude.
 non Amphioniae steterint velocius arces, 115
 Pergameusve labor.' dixit mentemque reliquit.
 Nec mora, cum scripta formatur imagine tela.
 innumerae coiere manus: his caedere silvas
 et levare trabes, illis immergere curae

fundamenta solo. coquitur pars umida terrae, 120
 protectura hiemes atque exclusura pruinas,
 indomitusque silex curva fornace liquescit.
 praecipuus sed enim labor est excindere dextra
 oppositas rupes et saxa negantia ferro.
 hic pater ipse loci positus Tirynthius armis, 125
 insudat validaque solum deforme bipenni,
 cum grave nocturna caelum subtexitur umbra,
 ipse fodit, ditesque Caprae viridesque resultant
 Taurubulae, et terris ingens redit aequoris echo.
 non tam grande sonat motis incudibus Aetne , 130
 cum Brontes Steropesque ferit, nec maior ab antris
 Lemniacis fragor est ubi flammeus aegida caelat
 Mulciber et castis exornat Pallada donis.
 decrescunt scopuli, et rosea sub luce reversi
 artifices mirantur opus. vix annus anhelat, 135
 alter, et ingenti dives Tirynthius arce
 despectat fluctus et iunctae tecta novercae
 provocat et dignis invitat Pallada templis.
 iam placidae dant signa tubae, iam fortibus ardens
 fumat harena sacris. hos nec Pisaeus honores, 140
 Iuppiter aut Cirrhae pater aspernetur opacae.
 nil his triste locis; cedat lacrimabilis Isthmos,
 cedat atrox Nemeae: litat hic felicior infans.
 ipsae puniceis virides Nereides antris
 exsiliunt ultro, scopulis umentibus haerent, 145
 nec pudet occulte nudas spectare palaestras.
 spectat et Icario nemorosus palmite Gaurus,
 silvaque quae fixam pelago Nesida coronat,
 et placidus Limon, omenque Euploea carinis,
 et Lucrina Venus, Phrygioque e vertice Graias, 150
 addisces, Misene, tubas, ridetque benigna
 Parthenope gentile sacrum nudosque virorum
 certatus et parva suae simulacra coronae.
 Quin age et ipse libens proprii certaminis actus
 invicta dignare manu; seu nubila disco, 155
 findere seu volucres Zephyros praecedere telo
 seu tibi dulce manu Libycas nodare palaestras,
 indulge sacris et, si tibi poma supersunt
 Hesperidum, gremio venerabilisingere Pollae;
 nam capit et tantum non degenerabit honorem., 160
 quod si dulce decus viridesque resumeret annos,
 (da veniam, Alcide,) fors hic et pensa tulisses.
 Haec ego nascentes laetus bacchatus ad aras
 libamenta tuli. nunc ipse in limine--cerno
 solventem voces et talia dicta ferentem:, 165
 ' macte animis opibusque meos imitate labores,
 qui rigidas rupes infecundaeque pudenda
 naturae deserta domas et vertis in usum

lustra habitata feris, foedaque latentia profers
 numina. quae tibi nunc meritorum praemia solvam?, 170
 quas referam grates? Parcarum fila tenebo
 extendamque colus (duram scio vincere Mortem);
 avertam luctus et tristia damna vetabo
 teque nihil laesum viridi renovabo senecta
 concedamque diu iuvenes spectare nepotes, 175
 donec et hic sponsae maturus et illa marito,
 rursus et ex illis soboles nova grexque protervus
 nunc umeris inreptet avi nunc agmine blando
 certatim placidae concurrat ad oscula Pollae.
 nam templis numquam statuatur terminus aevi, 180
 dum me flammigeri portabit machina caeli.
 nec mihi plus Nemeae priscumque habitabitur Argos
 nec Tiburna domus solisque cubilia Gades.
 Sic ait; et tangens surgentem altaribus ignem
 populeaque movens albentia tempora silva, 185
 et Stygia et aetherii iuravit fulmina Patris.

II. PROPEMPTICON MAECIO CELERI

' Di quibus auras amor est servare carinas,
 saevaque ventosi mulcere pericula ponti,
 sternite molle fretum placidumque advertite votis
 concilium, et lenis non obstrepat unda precanti:
 grande tuo rarumque damus, Neptune, profundo, 5
 depositum; iuvenis dubio committitur alto
 Maecius atque animae partem super aequora nostrae
 maiorem transferre parat. proferte benigna
 sidera et antennae gemino considite cornu,
 Oebalii fratres; vobis pontusque polusque, 10
 luceat; Iliacae longe nimbose sororis
 astra fugate, precor, totoque excludite caelo.
 vos quoque caeruleum ponti, Nereides, agmen,
 quis honor et regni cessit fortuna secundi,
 (dicere quae magni fas sit mihi sidera ponti), 15
 surgite de vitreis spumosae Doridos antris
 Baianosque sinus et feta tepentibus undis
 litora tranquillo certatim ambite natatu,
 quaerentes ubi celsa ratis, quam scandere gaudet
 nobilis Ausoniae Celer armipotens alumnus., 20
 nec quaerenda diu; modo nam trans aequora terris
 prima Dicarcheis Pharium gravis intulit annum,
 prima salutavit Capreas et margine dextro
 sparsit Tyrrhenae Mareotica vina Minervae.
 huius utrumque latus molli praecingite gyro, 25
 partitaeque vices vos stuppea tendite mali

vincula, vos summis adnectite sipara velis,
vos Zephyris aperite sinus; pars transtra reponat,
pars demittat aquis curvae moderamina puppis;
sint quibus exploret primos gravis artemo flatus, 30
quaeque secuturam religent post terga phaselon
uncaque summersae penitus retinacula vellant;
temperet haec aestus pelagusque inclinet ad ortus:
officio careat glaucarum nulla sororum.
hinc multo Proteus geminoque hinc corpore Triton, 35
praenatet, et subitis qui perdidit inguina monstris
Glaucus, adhuc patriis quotiens adlabitur oris
litoream blanda feriens Anthedona cauda.
tu tamen ante omnes diva cum matre, Palaemon,
annue, si vestras amor est mihi pandere Thebas, 40
nec cano degeneri Phoebeum Amphiona plectro.
et pater Aeolio frangit qui carcere ventos,
cui varii flatus omnisque per aequora mundi
spiritus atque hiemes nimbosaque nubila parent,
artius obiecto Borean Eurumque Notumque, 45
monte premat: soli Zephyro sit copia caeli,
solus agat puppes summasque supernatet undas
assiduus pelago; donec tua turbine nullo
laeta Paraetoniis adsignet carbasa ripis.'
Audimur. vocat ipse ratem nautasque morantes, 50
increpat. ecce meum timido iam frigore pectus
labitur et nequeo, quamvis movet ominis horror,
claudere suspensos oculorum in margine fletus.
iamque ratem terris divisit fune soluto
navita et angustum deiecit in aequora pontem., 55
saevus et e puppi longo clamore magister
dissipat amplexus atque oscula fida revellit,
nec longum cara licet in cervice morari.
attamen in terras e plebe novissimus omni
ibo, nec egrediar nisi iam currente carina., 60
Quis rude et abscissum miseris animantibus aequor
fecit iter, solidaeque pios telluris alumnos
expulit in fluctus pelagoque immisit hianti,
audax ingenii? nec enim temeraria virtus
illa magis, summae gelidum quae Pelion Ossae, 65
iunxit anhelantemque iugis bis pressit Olympum.
usque adeone parum lentas transire paludes
stagnaque et angustos summittere pontibus amnes?
imus in abruptum gentilesque undique terras
fugimus exigua clausi trabe et aere nudo., 70
inde furor ventis indignataeque procellae
et caeli fremitus et fulmina plura Tonanti.
ante rates pigro torpebant aequora somno,
nec spumare Thetis nec spargere nubila fluctus
audebant. visis tumuerunt puppibus undae, , 75

inque hominem surrexit hiems. tunc nubila Plias
Oleniumque pecus, solito tunc peior Orion.

Iusta queror. fugit ecce vagas ratis acta per undas
paulatim minor et longe servantia vincit
lumina, tot gracili ligno complexa timores, 80
quaeque super reliquos te, nostri pignus amoris
portatura, Celer. quos nunc ego pectore somnos
quosve queam perferre dies? quis cuncta paventi
nuntius an facili te praetermiserit unda
Lucani rabida ora maris, num torta Charybdis, 85
fluctuet aut Siculi populatrix virgo profundi,
quos tibi currenti praeceps gerat Hadria mores,
quae pax Carpathio, quali te subvehat aura
Doris Agenorei furtis blandita iuveni?
sed merui questus. quid enim te castra petente, 90
non vel ad ignotos ibam comes impiger Indos
Cimmeriumque chaos? starem prope bellica regis
signa mei, seu tela manu seu frena teneres,
armatis seu iura dares; operumque tuorum
etsi non socius, certe mirator adessem., 95
si quondam magno Phoenix reverendus Achilli
litus ad Iliacum Thymbraeaeque Pergama venit
imbellis tumidoque nihil iuratus Atridae,
cur nobis ignavus amor? sed pectore fido
numquam abero longisque sequar tua carbasa votis., 100

Isi, Phoroneis olim stabulata sub antris,
nunc regina Phari numenque Orientis anheli,
excipe multisono puppem Mareotida sistro;
ac iuvenem egregium, Latius cui ductor Eoa
signa Palaestinasque dedit frenare cohortes, 105
ipsa manu placida per limina festa sacrosque
duc portus urbesque tuas. te praeside noscat
unde paludosi fecunda licentia Nili,
cur vada desidant et ripa coerceat undas
Cecropio stagnata luto, cur invida Memphis, , 110
curve Therapnaei lasciviat ora Canopi,
cur servet Pharias Lethaeus ianitor aras,
vilia cur magnos aequent animalia divos;
quae sibi praesternat vivax altaria Phoenix,
quos dignetur agros aut quo se gurgite Nili, 115
mergat adoratus trepidis pastoribus Apis.
duc et ad Emathios manes ubi belliger urbis
conditor Hyblaeo perfusus nectare durat,
anguiferamque domum blando qua mersa veneno
Actias Ausonias fugit Cleopatra catenas., 120
usque et in Assyrias sedes mandataque castra
prosequere et Marti iuvenem, dea, trade Latino.
nec novus hospes erit: puer his sudavit in arvis
notus adhuc tantum maioris lumine clavi,

iam tamen et turmas facili praevertere gyro, 125
 fortis et Eoas iaculo damnare sagittas.
 Ergo erit illa dies, qua te maiora daturus
 Caesar ab emerito iubeat discedere bello,
 at nos hoc iterum stantes in litore vastos
 cernemus fluctus aliasque rogabimus auras., 130
 o tum quantus ego aut quanta votiva movebo
 plectra lyra, cum me magna cervice ligatum
 attolles umeris atque in mea pectora primum
 incumbes e puppe novus, servataque reddes
 colloquia inque vicem medios narrabimus annos;, 135
 tu rapidum Euphraten et regia Bactra sacrasque
 antiquae Babylonis opes et Zeuma, Latinae
 pacis iter, qua dulce nemus florentis Idymes,
 qua pretiosa Tyros rubeat, qua purpura suco
 Sidoniis iterata cadis, ubi germine primum, 140
 candida felices sudent opobalsama virgae;
 ast ego, devictis dederim quae busta Pelasgis
 quaeve laboratas claudat mihi pagina Thebas.

III. CONSOLATIO AD CLAUDIVM ETRVSCVM

Summa deum, Pietas, cuius gratissima caelo,
 rara profanatas inspectant numina terras,
 huc vittata comam niveoque insignis amictu,
 qualis adhuc praesens nullaque expulsa nocentum
 fraude rudes populos atque aurea regna colebas, 5
 mitibus exsequiis ades et lugentis Etrusci
 cerne pios fletus laudataque lumina terge.
 nam quis inexploto rumpentem pectora questu
 complexumque rogos incumbentemque favillis
 aspiciens non aut primaevae funera plangi, 10
 coniugis aut nati modo pubescentia credat
 ora rapi flammis? pater est qui fletur. adeste
 dique hominesque sacris. procul hinc, procul ite nocentes,
 si cui corde nefas tacitum fessique senectus
 longa patris, si quis pulsatae conscius umquam, 15
 matris et inferna rigidum timet Aeacon urna:
 insontes castosque voco. tenet ecce seniles
 leniter implicitos vultus sanctamque parentis
 canitiem spargit lacrimis animaeque supremum
 frigus amat; celeres genitoris filius annos, 20
 (mira fides!) nigrasque putat properasse sorores.
 Exsultent placidi Lethaea ad flumina manes,
 Elysiae gaudete domus, date sarta per aras,
 festaque pallentes hilarent altaria lucos.
 felix a!, nimium felix plorataque nato, 25

umbra venit. longe Furiarum sibila, longe
tergeminus custos, penitus via longa patescat
manibus egregiis. eat horrendumque silentis
accedat domini solium, gratesque supremas
perferat, et totidem iuveni roget anxius annos., 30

Macte pio gemitu! dabimus solacia dignis
luctibus Aoniasque tuo sacrabimus ultro
inferias, Etrusce, seni! tu largus Eoa
germina, tu messes Cilicumque Arabumque superbas
merge rogis; ferat ignis opes heredis et alto, 35
aggere missuri nitido pia nubila caelo
stipentur cineres: nos non arsura feremus
munera, venturosque tuus durabit in annos
me monstrante dolor. neque enim mihi flere parentem
ignotum; similis gemui proiectus ad ignem., 40
ille mihi tua damna dies compescere cantu
suadet: et ipse tuli quos nunc tibi confero questus.

Non tibi clara quidem, senior placidissime, gentis
linea nec proavis demissum stemma, sed ingens
supplevit fortuna genus culpamque parentum, 45
occuluit. nec enim dominos de plebe tulisti,
sed quibus occasus pariter famulantur et ortus.
nec pudor iste tibi: quid enim terrisque poloque
parendi sine lege manet? vice cuncta reguntur
alternisque premunt. propriis sub regibus omnis, 50
terra; premit felix regum diademata Roma;
hanc ducibus frenare datum; mox crescit in illos
imperium superis. sed habent et numina legem:
servit et astrorum velox chorus et vaga servit
luna, nec iniussae totiens redit orbita luci., 55
et (modo si fas est aequare iacentia summis)
pertulit et saevi Tirynthius horrida regis
pacta, nec erubuit famulantis fistula Phoebi.

Sed neque barbaricis Latio transmissus ab oris:
Smyrna tibi gentile solum potusque verendo, 60
fonte Meles Hermique vadum, quo Lydius intrat
Bacchus et aurato reficit sua cornua limo.
laeta dehinc series variisque ex ordine curis
auctus honos; semperque gradi prope numina, semper
Caesareum coluisse latus sacrisque deorum, 65
arcanis haerere datum. Tibereia primum
aula tibi vixdum ora nova mutante iuventa
panditur (hic annis multa super indole victis
libertas oblata venit) nec proximus heres,
immitis quamquam et Furiis agitatus, abegit., 70
hinc et in Arctos tenuis comes usque pruinas
terribilem affatu passus visuque tyrannum
immanemque suis, ut qui metuenda ferarum
corda domant mersasque iubent iam sanguine tacto

reddere ab ore manus et nulla vivere praeda., 75
 praecipuos sed enim merito surrexit in actus
 nondum stelligerum senior dimissus in axem
 Claudius et longo transmittit habere nepoti.
 quis superos metuens pariter tot templa, tot aras
 promeruisse datur? summi Iovis aliger Arcas, 80
 nuntius; imbrifera potitur Thaumantide Iuno;
 stat celer obsequio iussa ad Neptunia Triton:
 tu totiens mutata ducum iuga rite tulisti
 integer, inque omni felix tua cumba profundo.
 Iamque piam lux alta domum praecelsaque toto, 85
 intravit Fortuna gradu; iam creditur uni
 sanctarum digestus opum partaeque per omnis
 divitiae populos magnique impendia mundi.
 quicquid ab auriferis eiectat Hiberia fossis,
 Dalmatico quod monte nitet, quod messibus Afris, 90
 verritur, aestiferi quicquid terit area Nili,
 quodque legit mersus pelagi scrutator Eoi,
 et Lacedaemonii pecuaria culta Galesi
 perspicuaeque nives Massylaque robora et Indi
 dentis honos: uni parent commissa ministro, 95
 quae Boreas quaeque Eurus atrox, quae nubilus Auster
 invehit: hibernos citius numeraveris imbres
 silvarumque comas. vigil iste animique sagacis
 et citus evolvit quantum Romana sub omni
 pila die quantumque tribus, quid templa, quid alti, 100
 undarum cursus, quid propugnacula poscant
 aequoris aut longe series porrecta viarum;
 quod domini celsis niteat laquearibus aurum,
 quae divum in vultus igni formanda liquescat
 massa, quid Ausoniae scriptum crepet igne Monetae., 105
 Hinc tibi rara quies animoque exclusa voluptas,
 exiguaeque dapes et numquam laesa profundo
 cura mero; sed iura tamen genialia cordi
 et mentem vincire toris ac iungere festa
 conubia et fidos domino genuisse clientes., 110
 quis sublime genus formamque insignis Etruscae
 nesciat? haudquaquam proprio mihi cognita visu,
 sed decus eximium famae par reddit imago,
 et sibimet similis natorum gratia monstrat.
 nec vulgare genus; fasces summamque curulem, 115
 frater et Ausonios enses mandataque fidus
 signa tulit, cum prima truces amentia Dacos
 impulit et magno gens est damnata triumpho.
 sic quicquid patrio cessatum a sanguine, mater
 reddidit, obscurumque latus clarescere vidit, 120
 conubio gavisus domus. nec pignora longe;
 quippe bis ad partus venit Lucina manuque
 ipsa levi gravidos tetigit fecunda labores.

felix a! si longa dies, si cernere vultus
 natorum viridisque genas tibi iusta dedissent, 125
 stamina. sed media cecidere abrupta iuventa
 gaudia, florentesque manu scidit Atropos annos;
 qualia pallentes declinant lilia culmos
 pubentesque rosae primos moriuntur ad austros,
 aut ubi verna novis exspirat purpura pratis., 130
 illa, sagittiferi, circumvolitastis, Amores,
 funera maternoque rogos unxistis amomo;
 nec modus aut pennis laceris aut crinibus ignem
 spargere, collectaeque pyram struxere pharetrae.
 quas tunc inferias aut quae lamenta dedisses , 135
 maternis, Etrusce, rogis, qui funera patris
 haud matura putas atque hos pius ingemis annos!
 Illum et qui nutu superas nunc temperat arces,
 progeniem claram terris partitus et astris,
 laetus Idymaei donavit honore triumphi, 140
 dignatusque loco victricis et ordine pompae
 non vetuit, tenuesque nihil minuere parentes.
 atque idem in cuneos populo deduxit equestres
 mutavitque genus laevaeque ignobile ferrum
 exuit et celso natorum aequavit honorem., 145
 dextra bis octonis fluxerunt saecula lustris,
 atque aevi sine nube tenor. quam dives in usus
 natorum totoque volens excedere censu,
 testis adhuc largi nitor inde assuetus Etrusci,
 cui tua non humilis dedit indulgentia mores:, 150
 hunc siquidem amplexu semper revocante tenebas
 blandus et imperio numquam pater; huius honori
 pronior ipse etiam gaudebat cedere frater.
 Quas tibi devoti iuvenes pro patre renato,
 summe ducum, grates, aut quae pia vota rependunt!, 155
 tu (seu tarda situ rebusque exhausta senectus
 erravit, seu blanda diu Fortuna regressum
 maluit) attonitum et venturi fulminis ictus
 horrentem tonitru tantum lenique procella
 contentus monuisse senem; cumque horrida supra, 160
 aequora curarum socius procul Itala rura
 linqueret, hic molles Campani litoris oras
 et Diomedaeas concedere iussus in arces,
 atque hospes, non exsul, erat. nec longa moratus
 Romuleum reseras iterum, Germanice, limen, 165
 maerentemque foves inclinatosque penates
 erigis. haut mirum, ductor placidissime, quando
 haec est quae victis parcentia foedera Cattis
 quaeque suum Dacis donat clementia montem,
 quae modo Marcomanos post horrida bella vagosque , 170
 Sauromatas Latio non est dignata triumpho.
 Iamque in fine dies, et inexorabile pensum

deficit. hic maesti pietas me poscit Etrusci
 qualia nec Siculae moderantur carmina rupes
 nec fati iam certus olor saevique marita, 175
 Tereos. heu quantis lassantem brachia vidi
 planctibus et prono fusum super oscula vultu!
 vix famuli comitesque tenent, vix arduus ignis
 summovet. haud aliter gemuit periuria Theseus
 litore, qui falsis deceperat Aegea velis., 180
 tunc immane gemens foedatusque ora tepentes
 affatur cineres: 'cur nos, fidissime, linquis
 Fortuna redeunte, pater? modo numina magni
 praesidis atque breves superum placavimus iras,
 nec frueris; tantique orbatu muneris usu, 185
 ad manes, ingrata, fugis. nec flectere Parcas
 aut placare malae datur aspera numina Lethes?
 felix, cui magna patrem cervice vehenti
 sacra Mycenaeae patuit reverentia flammae,
 quique tener saevis genitorem Scipio Poenis, 190
 abstulit, et Lydi pietas temeraria Lausi.
 ergo et Thessalici coniunx pensare mariti
 funus et immitem potuit Styga vincere supplex
 Thracius? hoc quanto melius pro patre liceret!
 non totus rapiere tamen, nec funera mittam, 195
 longius; hic manes, hic intra tecta tenebo:
 tu custos dominusque laris, tibi cuncta tuorum
 parebunt; ego rite minor semperque secundus
 assiduas libabo dapes et pocula sacris
 manibus effigiesque colam: te lucida saxa, 200
 te similem doctae referet mihi linea cerae;
 nunc ebur et fulvum vultus imitabitur aurum.
 inde viam morum longaeque examina vitae
 adfatusque pios monituraque somnia poscam.'
 Talia dicentem genitor dulcedine laeta, 205
 audit, et immites lente descendit ad umbras
 verbaque dilectae fert narraturus Etruscae.
 Salve supremum, senior mitissime patrum,
 supremumque vale, qui numquam sospite nato
 triste chaos maestique situs patiere sepulcri., 210
 semper odoratis spirabunt floribus arae,
 semper et Assyrios felix bibet urna liquores
 et lacrimas, qui maior honos. hic sacra litabit
 manibus eque tua tumulum tellure levabit.
 nostra quoque exemplo meritis tibi carmina sancit, 215
 hoc etiam gaudens cinerem donasse sepulcro.

IV. CAPILLI FLAVI EARINI

Ite, comae, facilemque precor transcurrere pontum,
 ite coronato recubantes molliter auro;
 ite, dabit cursus mitis Cytherea secundos
 placabitque notos, fors et de puppe timenda
 transferet inque sua ducet super aequora concha., 5
 Accipe laudatos, iuvenis Phoebie, crines
 quos tibi Caesareus donat puer, accipe laetus
 intonsoque ostende patri. sine dulce nitentes
 comparet atque diu fratris putet esse Lyaei.
 fors an et ipse comae numquam labentis honorem, 10
 praemetet atque alio clusum tibi ponet in auro.
 Pergame, pinifera multum felicitior Ida,
 illa licet sacrae placeat sibi nube rapinae
 (nempe dedit superis illum quem turbida semper
 Iuno videt refugitque manum nectarque recusat), 15
 at tu grata deis pulchroque insignis alumno
 misisti Latio, placida quem fronte ministrum
 Iuppiter Ausonius pariter Romanaque Iuno
 aspiciunt et uterque probant. nec tanta potenti
 terrarum domino divum sine mente voluptas., 20
 Dicitur Idalios Erycis de vertice lucos
 dum petit et molles agitat Venus aurea cygnos,
 Pergameas intrasse domos ubi maximus aegris
 auxiliator adest et festinantia sistens
 fata salutifero mitis deus incubat angui., 25
 hic puerum egregiae praeclarum sidere formae
 ipsius ante dei ludentem conspicit aras.
 ac primum subita paulum decepta figura
 natorum de plebe putat; sed non erat illi
 arcus et ex umeris nullae fulgentibus umbrae., 30
 miratur puerile decus, vultumque comasque
 aspiciens ' tu Ausonias' a' ibi ad arces,
 neglectus Veneri? tu sordida tecta iugumque
 servitii vulgare feres? procul absit: ego isti
 quem meruit formae dominum dabo. vade age mecum, 35
 vade, puer: ducam volucris per sidera curru
 donum immane duci; nec te plebeia manebunt
 iura: Palatino famulus deberis amori.
 nil ego, nil, fateor, toto tam dulce sub orbe
 aut vidi aut genui. cedit tibi Latmius ultro, 40
 Sangariusque puer, quemque irrita fontis imago
 et sterilis consumpsit amor. te caerulea Nais
 mallet et adpressa traxisset fortius urna.
 tu puer ante omnis; solus formosior ille
 cui daberis.' si orsa leves secum ipsa per auras, 45
 tollit olorinaque iubet considerare biga.
 nec mora. iam Latii montes veterisque penates
 Evandri, quos mole nova pater inclitus orbis
 excolit et summis aequat Germanicus astris.

tunc propior iam cura deae, quae forma capillis, 50
 optima, quae vestis roseos accendere vultus
 apta, quod in digitis, collo quod dignius aurum.
 norat caelestis oculos ducis ipsaque taedas
 iunxerat et plena dederat conubia dextra.
 sic ornat crines, Tyrios sic fundit amictus, 55
 dat radios ignemque suum. cessere priores
 deliciae famulumque greges; hic pocula magno
 prima duci murrasque graves crystallaque portat
 candidiore manu: crescit nova gratia Baccho.
 Care puer superis, qui praelibare verendum, 60
 nectar et ingentem totiens contingere dextram
 electus quam nosse Getae, quam tangere Persae
 Armeniique Indique petunt! o sidere dextro
 edite, multa tibi divum indulgentia favit.
 olim etiam, ne prima genas lanugo nitentes, 65
 carperet et pulchrae fuscaret gratia formae,
 ipse deus patriae celsam trans aequora liquit
 Pergamon. haud ulli puerum mollire potestas
 credita, sed tacita iuvenis Phoebieus arte
 leniter haud ullo concussum vulnere corpus, 70
 de sexu transire iubet. tamen anxia curis
 mordetur puerique timet Cytherea dolores.
 nondum pulchra ducis clementia coeperat ortu
 intactos servare mares; nunc frangere sexum
 atque hominem mutare nefas, gavisaque solos, 75
 quos genuit natura videt, nec lege sinistra
 ferre timent famulae natorum pondera matres.
 Tu quoque nunc, iuvenis, genitus si tardius esses,
 umbratusque genas et adultos fortior artus
 non unum gaudens Phoebea ad limina munus, 80
 misisses; patrias nunc solus crinis ad oras
 naviget. hunc multo Paphie saturabat amomo,
 hunc nova tergemina pectebat Gratia dextra.
 huic et purpurei cedit coma saucia Nisi,
 et quam Sperchio tumidus servabat Achilles., 85
 ipsi, cum primum niveam praecerpere frontem
 decretum est umerosque manu nudare nitentes,
 adcurrunt teneri Paphia cum matre volucres
 expediuntque comas et serica pectore ponunt
 pallia. tunc iunctis crinem incidere sagittis, 90
 atque auro gemmisque locant; rapit ipsa cadentem
 mater et arcanos iterat Cytherea liquores.
 tunc puer e turba, manibus qui forte supinis
 nobile gemmato speculum portaverat auro,
 ' hoc quoque demus' in patriis (nec gratius ullum, 95
 munus erit) templis, ipsoque potentius auro.
 tu modo fige aciem et vultus hic usque relinque.'
 sic ait et speculum reclusit imagine rapta.

At puer egregius tendens ad sidera palmas,
 ' his mihi pro donis, hominum mitissime custos, 100
 si merui, longa dominum renovare iuventa
 atque orbi servare velis! hoc sidera mecum,
 hoc undae terraeque rogant. eat, oro, per annos
 Iliacos Pyliosque simul, propriosque penates
 gaudeat et secum Tarpeia senescere templa.', 105
 sic ait et motas miratur Pergamos aras.

V. <AD VXOREM>

Quid mihi maesta die, sociis quid noctibus, uxor,
 anxia pervigili ducis suspiria cura?
 non metuo ne laesa fides aut pectore in isto
 alter amor; nullis in te datur ire sagittis
 (audiat infesto licet hoc Rhamnusia vultu), 5
 non datur. et si egomet patrio de litore raptus
 quattuor emeritis per bella, per aequora lustris
 errarem, tu mille procos intacta fugares,
 non intersectas commenta retexere telas,
 sed sine fraude palam, thalamosque armata negasses. , 10
 dic tamen, unde alta mihi fronte et nubila vultus?
 anne quod Euboicos fessus remeare penates
 auguror et patria senium componere terra?
 cur hoc triste tibi? certe lascivia corde
 nulla nec aut rapidi mulcent te proelia Circi, 15
 aut intrat sensus clamosi turba theatri;
 sed probitas et opaca quies et sordida numquam
 gaudia. quas autem comitem te rapto per undas?
 quamquam, et si gelidas irem mansurus ad Arctos
 vel super Hesperiae vada caligantia Thyles, 20
 aut septemgemini caput impenetrabile Nili,
 hortarere vias. etenim tua (nempe benigna
 quam mihi sorte Venus iunctam florentibus annis
 servat et in senium), tua, quae me vulnere primo
 intactum thalamis et adhuc iuvenile vagantem, 25
 fixisti, tua frena libens docilisque recepi,
 et semel insertas non mutaturus habenas
 usque premo. tu me nitidis Albana ferentem
 dona comis sanctoque indutum Caesaris auro
 visceribus complexa tuis, sertisque dedisti, 30
 oscula anhele meis; tu, cum Capitolia nostrae
 infitiata lyrae, saevum ingratumque dolebas
 mecum victa Iovem; tu procurrentia primis
 carmina nostra sonis, totasque in murmure noctes
 aure rapis vigili; longi tu sola laboris, 35
 conscia, cumque tuis crevit mea Thebais annis.

qualem te nuper Stygias prope raptus ad umbras
 cum iam Lethaeos audirem comminus amnes,
 aspexi, tenuique oculos iam morte cadentes!
 scilicet exhausti Lachesis mihi tempora fati, 40
 te tantum miserata dedit, superique potentes
 invidiam timuere tuam. post ista propinquum
 nunc iter optandosque sinus comes ire moraris?
 heu ubi nota fides totque explorata per usus,
 qua veteres Latias Graias heroidas aequas? , 45
 isset ad Iliacas (quid enim deterret amantes?)
 Penelope gavisam domos, si passus Vlixes;
 questa est Aegiale, questa est Meliboea relinqui,
 et quam (quam saevi!) fecerunt maenada planctus.
 nec minor his tu nosse fidem vitamque maritis, 50
 dedere. sic certe cineres umbramque priorem
 quaeris adhuc, sic exsequias amplexa canori
 coniugis ingentes iterasti pectore planctus,
 iam mea. nec pietas alia est tibi curaque natae:
 sic et mater amas, sic numquam corde recedit, 55
 nata tuo, fixamque animi penetralibus imis
 nocte dieque tenes. non sic Trachinia nidos
 Alcyone, vernos non sic Philomela penates
 circumit amplectens animamque in pignora transfert.
 et nunc illa tenet viduo quod sola cubili, 60
 otia iam pulchrae terit infecunda iuventae.
 sed venient, plenis venient conubia taedis.
 sic certe formaeque bonis animique meretur;
 sive chelyn complexa petit seu voce paterna
 discendum Muis sonat et mea carmina flectit, 65
 candida seu molli diducit bracchia motu,
 ingenium probitas artemque modestia vincit.
 nonne leves pueros, non te, Cytherea, pudebit
 hoc cessare decus? nec tantum Roma iugales
 conciliare toros festasque accendere taedas, 70
 fertilis: et nostra generi tellure dabuntur.
 non adeo Vesuvinus apex et flammea diri
 montis hiems trepidas exhaustit civibus urbes:
 stant populisque vigent. hinc auspice condita Phoebos
 tecta Dicarchei portusque et litora mundi, 75
 hospita: at hinc magnae tractus imitantia Romae
 quae Capys advectis implevit moenia Teucris.
 nostra quoque et propriis tenuis nec rara colonis
 Parthenope, cui mite solum trans aequora vectae
 ipse Dionaea monstravit Apollo columba., 80
 Has ego te sedes (nam nec mihi barbara Thrace
 nec Libye natale solum) transferre laboro,
 quas et mollis hiems et frigida temperat aestas,
 quas imbelles fretum torpentibus adluit undis.
 pax securae locis et desidis otia vitae, 85

et numquam turbata quies somnique peracti.
nulla foro rabies aut strictae in iurgia leges:
morum iura viris solum et sine fascibus aequum.
quid nunc magnificas species cultusque locorum
templaque et innumeris spatia interstincta columnis, 90
et geminam molem nudi tectique theatri
et Capitolinis quinquennia proxima lustris,
quid laudem litus libertatemque Menandri,
quam Romanus honos et Graia licentia miscent?
nec desunt variae circa oblectamina vitae, 95
sive vaporiferas, blandissima litora, Baias,
entheae fatidicae seu visere tecta Sibyllae
dulce sit Iliacoque iugum memorabile remo,
seu tibi Bacchei vineta madentia Gauri
Teleboumque domos, trepidis ubi dulcia nautis, 100
lumina noctivagae tollit Pharus aemula lunae,
caraque non molli iuga Surrentina Lyaeo,
quae meus ante alios habitator Pollius auget,
Dinarumque lacus medicos Stabiasque renatas.
mille tibi nostrae referam telluris amores?, 105
sed satis hoc, coniunx, satis est dixisse: creavit
me tibi, me socium longos astrinxit in annos.
nonne haec amborum genetrix altrixque videri
digna? sed ingratus qui plura adnecto tuisque
moribus indubito: venies, carissima coniunx, 110
praeveniesque etiam. sine me tibi ductor aquarum
Thybris et armiferi sordebunt tecta Quirini.

Liber IV

STATIVS MARCELLO SVO SALVTEM

Inveni librum, Marcelle carissime, quem pietati tuae dedicarem. reor equidem aliter quam invocato numine maximi imperatoris nullum opusculum meum coepisse; sed hic liber tres habet [.] se quam quod quarta ad honorem tuum pertinet. primo autem septimum decimum Germanici nostri consulatum adoravi; secundo gratias egi sacratissimis eius epulis honoratus; tertio viam Domitianam miratus sum qua gravissimam harenarum moram exemit: cuius beneficio tu quoque maturius epistolam meam accipies, quam tibi in hoc libro a Neapoli scribo. proximum est lyricum carmen ad Septimum Severum, iuvenem, uti scis, inter ornatissimos secundi ordinis, tuum quidem et condiscipulum, sed mihi citra hoc quoque ius artissime carum. nam Vindicis nostri Herculem Epitrapezion secundum honorem, quem de me et de ipsis studiis meretur, imputare etiam tibi possum. Maximum Vibium et dignitatis et eloquentiae nomine a nobis diligere satis eram testatus epistola, quam ad illum de editione Thebaidos meae publicavi; sed nunc quoque eum reverti maturius ex Dalmatia rogo. iuncta est ecloga ad municipem meum Iulium Menecraten, splendidum iuvenem et Polli mei generum, cui gratulor quod Neapolim nostram numero liberorum honestaverit. Plotio Grypo, maioris gradus iuveni, dignius opusculum reddam, sed interim hendecasyllabos quos Saturnalibus una risimus, huic volumini inserui. quare ergo plura in quarto Silvarum quam in prioribus? ne se putent aliquid egisse, qui reprehenderunt ut audio, quod hoc stili genus edidissem. primum supervacuum est dissuadere rem factam; deinde multa ex illis iam domino Caesari dederam, et quanto hoc plus est quam edere! exercere autem ioco non licet? 'æcreto' inquit. sed et sphaeromachias spectamus et palaris lusio admittit. novissime: quisquis ex meis invitus aliquid legit, statim se profiteatur adversum. ita quare consilio eius accedam? in summam, nempe ego sum qui traducor: taceat et gaudeat. hunc tamen librum tu, Marcelle, defendes. et, si videtur, hactenus, sin minus, reprehendemur. vale.

I. SEPTIMVS DECIMVS CONSVLATVS IMP. AVG. GERMANICI

Laeta bis octonis accedit purpura fastis
Caesaris insignemque aperit Germanicus annum,
atque oritur cum sole novo, cum grandibus astris
clarius ipse nitens et primo maior Eoo.
exsultent leges Latiae, gaudete, curules, 5
et septemgemino iactantior aethera pulset
Roma iugo, plusque ante alias Evandrius arces
collis ovet: subiere novi Palatia fasces
et requiem bis sextus honos precibusque receptis
curia Caesareum gaudet vicisse pudorem. 10
ipse etiam immensi reparator maximus aevi
attollit vultus et utroque a limine grates
Ianus agit, quem tu vicina Pace ligatum
omnia iussisti componere bella novique
in leges iurare fori. levat ecce supinas 15

hinc atque inde manus geminaque haec voce profatur:
 ' salve, magne parens mundi, qui saecula mecum
 instaurare paras, talem te cernere semper
 mense meo tua Roma cupit; sic tempora nasci,
 sic annos intrare decet. da gaudia fastis 20
 continua; hos umeros multo sinus ambiat ostro
 et properata tuae manibus praetexta Minervae.
 aspicias ut templis alius nitor, altior aris
 ignis et ipsa meae tepeant tibi sidera brumae,
 moribus atque tuis gaudent turmaeque tribusque 25
 purpureique patres, lucemque a consule ducit
 omnis honos. quid tale, precor, prior annus habebat?
 dic age, Roma potens, et mecum, longa Vetustas,
 dinumera fastos nec parva exempla recense,
 sed quae sola meus dignetur vincere Caesar. 30
 ter Latio deciesque tulit labentibus annis
 Augustus fasces, sed coepit sero mereri:
 tu iuvenis praegressus avos. et quanta recusas,
 quanta vetas! flectere tamen precibusque senatus
 permittes hunc saepe diem. manet insuper ordo 35
 longior, et totidem felix tibi Roma curules
 terque quaterque dabit. mecum altera saecula condes,
 et tibi longaevi renovabitur ara parentis;
 mille tropaea feres, tantum permittite triumphos.
 restat Bactra novis, restat Babylona tributis 40
 frenari; nondum gremio Iovis Indica laurus,
 nondum Arabes Seresque rogant, nondum omnis honorem
 annus habet, cupiuntque decem tua nomina menses.'
 Sic Ianus, clausoque libens se poste recepit.
 tunc omnes patuere dei laetoque dederunt 45
 signa polo, longamque tibi rex, magne, iuventam
 annuit atque suos promisit Iuppiter annos.

II. EVCHARISTICON AD IMP. AVG. GERM. DOMITIANVM

Regia Sidoniae convivia laudat Elissae,
 qui magnum Aenean Laurentibus intulit arvis;
 Alcinoique dapes mansuro carmine monstrat,
 aequore qui multo reducem consumpsit Vlixem:
 ast ego cui sacrae Caesar nova gaudia cenae 5
 nunc primum dominaque dedit consurgere mensa,
 qua celebrem mea vota lyra, quas solvere grates
 sufficiam? non, si pariter mihi vertice laeto
 nectat odoratas et Smyrna et Mantua lauros,
 digna loquar. mediis videor discumbere in astris 10
 cum Iove et Iliaca porrectum sumere dextra
 immortale merum. steriles transmisisimus annos:

haec aevi mihi prima dies, hic limina vitae.
 tene ego, regnator terrarum orbisque subacti
 magne parens, te, spes hominum, te, cura deorum, 15
 cerno iacens? datur haec iuxta, datur ora tueri
 vina inter mensasque, et non assurgere fas est?
 Tectum augustum, ingens, non centum insigne columnis,
 sed quantae superos caelumque Atlante remisso
 sustentare queant. stupet hoc vicina Tonantis 20
 regia, teque pari laetantur sede locatum
 numina. nec magnum properes excedere caelum:
 tanta patet moles effusaeque impetus aulae
 liberior, campi multumque amplexus operti
 aetheros, et tantum domino minor; ille penates 25
 implet et ingenti genio iuvat. aemulus illic
 mons Libys Iliacusque nitet, % multa Syene
 et Chios et glaucae certantia Doridi saxa;
 Lunaque portandis tantum suffecta columnis.
 longa supra species: fessis vix culmina prenas 30
 visibus auratique putes laquearia caeli.
 hic cum Romuleos proceres trabeataque Caesar
 agmina mille simul iussit discumbere mensis,
 ipsa sinus accincta Ceres Bacchusque laborat
 sufficere. aetherii felix sic orbita fluxit 35
 Triptolemi, sic vitifero sub palmite nudos
 umbravit colles et sobria rura Lyaeus.
 Sed mihi non epulas Indisque innixa columnis
 robor Maurorum famulasque ex ordine turmas,
 ipsum, ipsum cupido tantum spectare vacavit 40
 tranquillum vultu sed maiestate serena
 mulcentem radios summittentemque modeste
 fortunae vexilla suae; tamen ore nitebat
 dissimulatus honos. talem quoque barbarus hostis
 posset et ignotae conspectum agnoscere gentes. 45
 non aliter gelida Rhodopes in valle recumbit
 dimissis Gradivus equis; sic lubrica ponit
 membra Therapnaea resolutus gymnade Pollux,
 sic iacet ad Gangen Indis ululantibus Euhan,
 sic gravis Alcides post horrida iussa reversus 50
 gaudebat strato latus adclinare leoni.
 parva loquor necdum aequo tuos, Germanice, vultus:
 talis, ubi Oceani finem mensasque revisit
 Aethiopum sacro diffusus nectare vultus
 dux superum secreta iubet dare carmina Musas 55
 et Pallenaeos Phoebum laudare triumphos.
 Di tibi (namque animas saepe exaudire minores
 dicuntur) patriae bis terque exire senectae
 annuerint fines. rata numina miseris astris,
 templaque des habitesque domos. saepe annua pandas 60
 limina, saepe novo Ianum lictore salutes,

saepe coronatis iteres quinquennia lustris.
qua mihi felices epulas mensaeque dedisti
sacra tuae, talis longo post tempore venit
lux mihi, Troianae qualis sub collibus Albae, 65
cum modo Germanas acies modo Dacia sonantem
proelia Palladio tua me manus induit auro.

III. VIA DOMITIANA

Quis duri silicis gravisque ferri
immanis sonus aequori propinquum
saxosae latus Appiae replevit?
certe non Libycae sonant catervae,
nec dux advena peierante bello 5
Campanos quatit inquietus agros,
nec frangit vada montibusque caesis
inducit Nero sordidas paludes;
sed qui limina bellicosa Iani
iustis legibus et foro coronat, 10
quis castae Cereri diu negata
reddit iugera sobriasque terras,
quis fortem vetat interire sexum
et censor prohibet mares adultos
pulchrae supplicium timere formae; 15
qui reddit Capitolio Tonantem
et Pacem propria domo reponit,
qui genti patriae futura semper
sancit lumina Flaviumque caelum,
hic segnis populi vias gravatus 20
et campos iter omne detinentes
longos eximit ambitus novoque
iniectu solidat graves harenas,
gaudens Euboicae domum Sibyllae
Gauranosque sinus et aestuantes 25
septem montibus admovere Baias.

Hic quondam piger axe vectus uno
nutabat cruce pendula viator
sorbebatque rotas maligna tellus,
et plebs in mediis Latina campis 30
horrebat mala navigationis;
nec cursus agiles, sed impeditum
tardabant iter orbitae tacentes,
dum pondus nimium querens sub alta
reperit languida quadrupes statera. 35
at nunc, quae solidum diem terebat,
horarum via facta vix duarum.
non tensae volucrum per astra pennae,

nec velocius ibitis, carinae.
 Hic primus labor incohare sulcos 40
 et rescindere limites et alto
 egestu penitus cavare terras;
 mox haustas aliter replere fossas
 et summo gremium parare dorso,
 ne nutent sola, ne maligna sedes 45
 et pressis dubium cubile saxis;
 tunc umbonibus hinc et hinc coactis
 et crebris iter alligare gonfis.
 o quantae pariter manus laborant!
 hi caedunt nemus exuuntque montes, 50
 hi ferro scopulos trabesque levant;
 illi saxa ligant opusque texunt
 cocto pulvere sordidoque tofo;
 hi siccant bibulas manu lacunas
 et longe fluvios agunt minores. 55
 hae possent et Athon cavare dextrae
 et maestum pelagus gementis Helles
 intercludere ponte non natanti.
 his parvus, nisi cliviae vetarent,
 Inous freta miscuisset Isthmos. 60
 Fervent litora mobilesque silvae,
 it longus medias fragor per urbes,
 atque echon simul hinc et inde fractam
 Gauro Massicus uvifer remittit.
 miratur sonitum quietam Cyme 65
 et Litterna palus pigerque Safon.
 At flavum caput umidumque late
 crinem mollibus impeditus ulvis
 Vulturinus levat ora maximoque
 pontis Caesarei reclinus arcu 70
 raucis talia faucibus redundat:
 'camporum bone conditor meorum,
 quis me vallibus aviis refusum
 et ripas habitare nescientem
 recti legibus alvei ligasti! 75
 et nunc ille ego turbidus minaxque,
 vix passus dubias prius carinas,
 iam pontem fero perviusque calcor;
 qui terras rapere et rotare silvas
 assueram (pudet!), amnis esse coepi; 80
 sed grates ago servitusque tanti est,
 quod sub te duce, te iubente, cessi,
 quod tu maximus arbiter meaeque
 victor perpetuus legere ripae.
 et nunc limite me colis beato 85
 nec sordere sinis malumque late
 deterges sterilis soli pudorem;

ne me pulvereum gravemque caelo
 Tyrrheni sinus obluat profundi
 (qualis Cinyphius tacente ripa 90
 Poenos Bagrada serpit inter agros),
 sed talis ferar ut nitente cursu
 tranquillum mare proximumque possim
 puro gurgite provocare Lirim.'

Haec amnis, pariterque se levarat 95
 ingenti plaga marmorata dorso.
 huius ianua prosperumque limen
 arcus, belligeris ducis tropaeis
 et totis Ligurum nitens metallis,
 quantus nubila qui coronat imbri. 100
 illic flectitur excitus viator,
 illic Appia se dolet relinquere.
 tunc velocior acriorque cursus,
 tunc ipsos iuvat impetus iugales;
 ceu fessis ubi remigum lacertis 105
 primae carbasa ventilatis, aurae.
 ergo omnes, age, quae sub axe primo
 Romani colitis fidem Parentis,
 prono limite commeate gentes,
 Eoae citius venite laurus: 110
 nil obstat cupidis, nihil moratur.
 qui primo Tiberim reliquit ortu,
 primo vespere naviget Lucrinum.

Sed quam fine viae recentis imo,
 qua monstrat veteres Apollo Cumas, 115
 albam crinibus infulisque cerno?
 visu fallimur, an sacris ab antris
 profert Chalcidicas Sibylla laurus?
 cedamus; chely, iam repone cantus:
 vates sanctior incipit, tacendum est. 120
 en! et colla rotat novisque late
 bacchatur spatiis viamque replet.
 tunc sic virgineo profatur ore:
 ' ~~de~~ebam, veniet (manete campi
 atque amnis), veniet favente caelo, 125
 qui foedum nemus et putres harenas
 celsis pontibus et via levabit.
 en hic est deus, hunc iubet beatis
 pro se Iuppiter imperare terris;
 quo non dignior has subit habenas 130
 ex quo me duce praescios Averni
 Aeneas avide futura quaerens
 lucos et penetravit et reliquit.
 hic paci bonus, hic timendus armis,
 natura melior potentiorque. 135
 hic si flammigeros teneret axes,

largis, India nubibus maderes,
undaret Libye, teperet Haemus.

Salve, dux hominum et parens deorum,
provisum mihi conditumque numen. 140

nec iam putribus evoluta chartis
sollemni prece Quindecim Virorum
perlustra mea dicta, sed canentem
ipsam comminus, ut mereris, audi.
vidi quam seriem merentis aevi 145

pronectant tibi candidae sorores:
magnus te manet ordo saeculorum,
natis longior abnepotibusque
annos perpetua geres iuventa
quos fertur placidos adisse Nestor, 150
quos Tithonia computat senectus
et quantos ego Delium poposci.

iuravit tibi iam nivalis Arctus,
nunc magnos Oriens dabit triumphos.
ibis qua vagus Hercules et Euhan 155

ultra sidera flammeumque solem
et Nili caput et nives Atlantis,
et laudum cumulo beatus omni
scandes belliger abnuesque currus;
donec Troicus ignis et renatae 160

Tarpeius pater intonabit aulae,
haec donec via te regente terras
annosa magis Appia senescat.'

IV. EPISTOLA AD VITORIVM MARCELLVM

Curre per Euboicos non segnis, epistola, campos,
hac ingressa vias qua nobilis Appia crescit
in latus et molles solidus premit agger harenas;
atque ubi Romuleas velox penetraveris arces,
continuo dextras flavi pete Thybridis oras, 5

Lydia qua penitus stagnum navale coerces
ripa suburbanisque vadum praetexitur hortis.
illic egregium formaque animisque videbis
Marcellum et celso praesignem vertice nosces.
cui primam solito vulgi de more salutem, 10

mox inclusa modis haec reddere verba memento:
'aim terras volucremque polum fuga veris aquosi
laxat et Icariis caelum latratibus urit;
ardua iam densae rarescunt moenia Romae.
hos Praeneste sacrum, nemus hos glaciale Dianae, 15
Algidus aut horrens aut Tuscula protegit umbra,
Tiburis hi lucos Anienaue frigora captant.

te quoque clamosae quaenam plaga mitior Vrbi
 subtrahit? aestivos quo decipis aere soles?
 quid tuus ante omnis, tua cura potissima, Gallus, 20
 nec non noster amor, dubium morumne probandus
 ingeniine bonis? Latiis aestivat in oris,
 anne metalliferae repetit iam moenia Lunae
 Tyrrhenasque domos? quod si tibi proximus haeret,
 non ego nunc vestro procul a sermone recedo. 25
 certum est: inde sonus geminas mihi circumit aures.
 sed tu, dum nimio possessa Hyperione flagrat
 torva Cleonaei iuba sideris, exue curis
 pectus et assiduo temet furare labori.
 et sontes operit pharetras arcumque retendit 30
 Parthus, et Eleis auriga laboribus actos
 Alpheo permulcet equos, et nostra fatescit
 laxaturque chelys: vires instigat alitque
 tempestiva quies; maior post otia virtus.
 talis cantata Briseide venit Achilles 35
 acrior et positis erupit in Hectora plectris.
 te quoque flammabit tacite repetita parumper
 desidia et solitos novus exsultabis in actus.
 certe iam Latiae non miscent iurgia leges,
 et pacem piger annus habet, messesque reversae 40
 dimisere forum, nec iam tibi turba reorum
 vestibulo querulique rogant exire clientes.
 cessat centeni moderatrix iudicis hasta,
 qua tibi sublimi iam nunc celeberrima fama
 eminent et iuvenis facundia praeterit annos. 45
 felix curarum, cui non Heliconia cordi
 sarta nec imbelles Parnasi e vertice laurus,
 sed viget ingenium et magnos accinctus in usus
 fert animus quascumque vices. nos otia vitae
 solamur cantu ventosaque gaudia famae 50
 quaerimus. en egomet somnum et geniale secutus
 litus ubi Ausonio se condidit hospita portu
 Parthenope, tenues ignavo pollice chordas
 pulso Maroneique sedens in margine templi
 sumo animum et magni tumulis adcanto magistri: 55
 at tu, si longi cursum dabit Atropos aevi
 (detque precor Latiique ducis sic numina pergant,
 quem tibi posthabito studium est coluisse Tonante,
 quique tuos alio subtexit munere fascas
 et spatia obliquae mandat renovare Latinae!) 60
 forsitan Ausonias ibis frenare cohortes
 aut Rheni populos aut nigrae litora Thyles
 aut Histrum servare datur metuendaque portae
 limina Caspiacae. nec enim tibi sola potentis
 eloquii virtus: sunt membra accommoda bellis, 65
 quique gravem tarde subeant thoraca lacerti:

seu campo pedes ire pares, est agmina supra
nutaturus apex; seu frena sonantia flectes,
serviet asper equus. nos facta aliena canendo
vergimur in senium: propriis tu pulcher in armis 70
ipse canenda geres parvoque exempla parabis
magna Getae, dignos quem iam nunc belliger actus
poscit avos praestatque domi novisse triumphos.
surge, agedum, iuvenemque puer deprende parentem,
stemmate materno felix, virtute paterna. 75
iam te blanda sinu Tyrio sibi curia felix
educat et cunctas gaudet spondere curules.'

Haec ego Chalcidicis ad te, Marcelle, sonabam
litoribus, fractas ubi Vesvius erigit iras
aemula Trinacrii volvens incendia flammis. 80
mira fides! credetne virum ventura propago,
cum segetes iterum, cum iam haec deserta virebunt,
infra urbes populosque premi proavitaque tanto
rura abiisse mari? necdum letale minari
cessat apex. procul ista tuo sint fata Teate, 85
nec Marrucinos agat haec insania montes.

Nunc si forte meis quae sint exordia musis
scire petis, iam Sidonios emensa labores
Thebais optato collegit carbasa portu
Parnasique iugis silvae Heliconide festis 90
tura dedit flammis et virginis exta iuvencae
votiferaque meas suspendit ab arbore vittas.
nunc vacuos crines alio subit infula nexu:
Troia quidem magnusque mihi temptatur Achilles,
sed vocat arcitenens alio pater armaque monstrat 95
Ausonii maiora ducis. trahit impetus illo
iam pridem retrahitque timor. stabuntne sub illa
mole umeri an magno vincetur pondere cervix?
dic, Marcelle, feram? fluctus an sueta minores
nosse ratis nondum Ioniis credenda periclis? 100

Iamque vale et penitus voti tibi vatis honorem
corde exire veta. nec enim Tirynthius, almae
pectus amicitiae++cedet tibi gloria fidi
Theseos, et lacerum qui circa moenia Troiae
Priamiden caeso solacia traxit amico.

V. ODE LYRICA AD SEPTIMIUM SEVERUM

Parvi beatus ruris honoribus,
qua prisca Teucros Alba colit lares,
fortem atque facundum Severum
non solitis fidibus saluto.
iam trux ad Arctos Parrhasias hiems 5

concessit altis obruta solibus,
 iam pontus ac tellus renident
 in Zephyros Aquilone fracto.
 nunc cuncta veris; frondibus annuis
 crinitur arbos, nunc volucrum novi 10
 questus inexpertumque carmen,
 quod tacita statuere bruma.
 nos parca tellus pervigil et focus
 culmenque multo lumine sordidum
 solantur exemptusque testa 15
 qua modo fervuerat Lyaeus.
 non mille balant lanigeri greges,
 nec vacca dulci mugit adultero,
 unique siquando canenti
 mutus ager domino reclamat. 20
 sed terra primis post patriam mihi
 dilecta curis, hic mea carmina
 regina bellorum virago
 Caesareo peramavit auro,
 cum tu sodalis dulce periculum 25
 conisus omni pectore tolles,
 ut Castor ad cunctos tremebat
 Bebryciae strepitus harenae.
 tene in remotis Syrtibus avia
 Leptis creavit? iam feret Indicas 30
 messes odoratisque rara
 cinnama praeripiet Sabaeis.
 quis non in omni vertice Romuli
 reptasse dulcem Septimium putet?
 quis fonte Iuturnae relictis 35
 uberibus neget esse pastum?
 nec mira virtus: protinus Ausonum
 portus vadosae nescius Africae
 intras adoptatusque Tuscis
 gurgitibus puer innatasti. 40
 hinc parvus inter pignora curiae
 contentus <artae> lumine purpurae
 crescis, sed immensos labores
 indole patricia secutus.
 non sermo Poenus, non habitus tibi, 45
 externa non mens: Italus, Italus.
 sunt Vrbe Romanisque turmis
 qui Libyam deceant alumni.
 est et frementi vox hilaris foro;
 venale sed non eloquium tibi, 50
 ensisque vagina quiescit,
 stringere ni iubeant amici.
 sed rura cordi saepius et quies,
 nunc in paternis sedibus et solo

Veiente, nunc frondosa supra 55
Hernica, nunc Curibus vetustis.
hic plura pones vocibus et modis
passim solutis, sed memor interim
nostri verecundo latentem
barbiton ingemina sub antro.

VI. HERCVLES EPITRAPEZIOS NOVI VINDICIS

Forte remittentem curas Phoeboque levatum
pectora, cum patulis tererem vagus otia Saeptis
iam moriente die, rapuit me cena benigni
Vindicis. haec imos animi perlapsa recessus
inconsumpta manet: neque enim ludibria ventris 5
hausimus aut epulas diverso a sole petitas
vinaque perpetuis aevo certantia fastis.
a miseri, quos nosse iuvat quid Phasidis ales
distet ab hiberna Rhodopes grue, quis magis anser
exta ferat, cur Tuscus aper generosior Vmbro, 10
lubrica qua recubent conchylia mollius alga.
nobis verus amor medioque Helicone petitus
sermo hilaresque ioci brumalem absumere noctem
suaserunt mollemque oculis expellere somnum,
donec ab Elysiis prospexit sedibus alter 15
Castor et hesternas risit Tithonia mensas.
o bona nox iunctaque utinam Tirynthia luna!
nox et Erythraeis Thetidis signanda lapillis
et memoranda diu geniumque habitura perennem!
mille ibi tunc species aerisque eborisque vetusti 20
atque locuturas mentito corpore ceras
edidici. quis namque oculis certaverit usquam
Vindicis, artificum veteres agnoscere ductus
et non inscriptis auctorem reddere signis?
hic tibi quae docto multum vigilata Myroni 25
aera, laboriferi vivant quae marmora caelo
Praxitelis, quod ebur Pisaeo pollice rasum,
quid Polycleteis iussum spirare caminis,
linea quae veterem longe fateatur Apellen,
monstrabit: namque haec, quotiens chelyn exuit, illi 30
desidia est, hic Aoniis amor avocat antris.
Haec inter castae genius tutelaque mensae
Amphitryoniades multo mea cepit amore
pectora nec longo satiavit lumina visu:
tantus honos operi finesque inclusa per artos 35
maiestas. deus ille, deus! seseque videndum
indulsit, Lysippe, tibi parvusque videri
sentirique ingens! et cum mirabilis intra

stet mensura pedem, tamen exclamare libebit,
si visus per membra feres: ' hoc pectore pressus 40
vastator Nemees; haec exitiale ferebant
robur et Argoos frangebant brachia remos.'
ac spatio tam magna brevi mendacia formae!
quis modus in dextra, quanta experientia docti
artificis curis pariter gestamina mensae 45
fingere et ingentes animo versare colossos!
tale nec Idaeis quicquam Telchines in antris
nec stolidus Brontes nec, qui polit arma deorum,
Lemnius exigua potuisset ludere massa.
nec torva effigies epulisque aliena remissis, 50
sed qualem parci domus admirata Molorchi
aut Aleae lucis vidit Tegeaea sacerdos;
qualis et Oetaeis emissus in astra favillis
nectar adhuc torva laetus Iunone bibebat:
sic mitis vultus, veluti de pectore gaudens, 55
hortatur mensas. tenet haec marcentia fratris
pocula, at haec clavae meminit manus; aspera sedis
sustinet et cultum Nemeaeo tegmine saxum.

Digna operi fortuna sacro. Pellaeus habebat
regnator laetis numen venerabile mensis 60
et comitem occasus secum portabat et ortus,
praestabatque libens modo qua diademata dextra
abstulerat dederatque et magnas verterat urbes.
semper ab hoc animos in crastina bella petebat,
huic acies semper victor narrabat opimas, 65
sive catenatos Bromio detraxerat Indos,
seu clusam magna Babylona refregerat hasta,
seu Pelopis terras libertatemque Pelasgam
obruebat bello; magnoque ex agmine laudum
fertur Thebanos tantum excusasse triumphos. 70
ille etiam, magnos fatis rumpentibus actus,
cum traheret letale merum, iam mortis opaca
nube gravis vultus alios in numine caro
aeraque supremis timuit sudantia mensis.

Mox Nasamoniaco decus admirabile regi 75
possessum; fortique deo libavit honores
semper atrox dextra periuroque ense superbus
Hannibal. Italicae perfusum sanguine gentis
diraque Romuleis portantem incendia tectis
oderat, et cum epulas, et cum Lenaea dicaret 80
dona, deus castris maerens comes ire nefandis,
praecipue cum sacrilega face miscuit arces
ipsius immeritaeque domos ac templa Sagunti
polluit et populis Furias immisit honestas.

Nec post Sidonii letum ducis aere potita 85
egregio plebeia domus. convivium Syllae
ornabat semper claros intrare penates

assuetum et felix dominorum stemmate signum.

Nunc quoque, si mores humanaque pectora curae
nosse deis, non aula quidem, Tiryntie, nec te 90
regius ambit honos, sed casta ignaraque culpae
mens domini, cui prisca fides coeptaque perenne
foedus amicitiae. scit adhuc florente sub aevo
par magnis Vestinus avis, quem nocte dieque
spirat et in carae vivit complexibus umbrae. 95
hic igitur tibi laeta quies, fortissime divum
Alcide, nec bella vides pugnasque feroces,
sed chelyn et vittas et amantes carmina laurus.
hic tibi sollemni memorabit carmine quantus
Iliacas Geticasque domos quantusque nivalem 100
Stymphalon quantusque iugis Erymanthon aquosis
terrueris, quem te pecoris possessor Hiberi,
quem tulerit saevae Mareoticus arbiter arae;
hic penetrata tibi spoliataque limina mortis
concinet et flentes Libyae Scythiaeque puellas. 105
nec te regnator Macetum nec barbarus umquam
Hannibal aut saevi posset vox horrida Syllae
his celebrare modis. certe tu, muneris auctor,
non aliis mallet oculis, Lysippe, probari.

VII. ODE LYRICA AD VIBIVM MAXIMVM

Iam diu lato sociata campo
fortis heroos, Erato, labores
differ atque ingens opus in minores
contrahe gyros,
tuque regnator lyricae cohortis 5
da novi paulum mihi iura plectri,
si tuas cantu Latio sacravi,
Pindare, Thebas.
Maximo carmen tenuare tempto;
nunc ab intonsa capienda myrto 10
serta, nunc maior sitis et bibendus
castior amnis.
quando te dulci Latio remittent
Dalmatae montes, ubi Dite viso
pallidus fossor redit erutoque 15
concolor auro?
ecce me natum propiore terra
non tamen portu retinent amoeno
desides Baiae liticenve notus
Hectoris armis. 20
torpor est nostris sine te Camenis,
tardius sueto venit ipse Thymbrae

rector et primis meus ecce metis
 haeret Achilles.
 quippe te fido monitore nostra 25
 Thebais multa cruciata lima
 temptat audaci fide Mantuanae
 gaudia famae.
 sed damus lento veniam, quod alma
 prole fundasti vacuos penates. 30
 o diem laetum! venit ecce nobis
 Maximus alter.
 orbitas omni fugienda nisu,
 quam premit votis inimicus heres,
 optimo poscens (pudet heu) propinquo 35
 funus amice.
 orbitas nullo tumultata fletu:
 stat domo capta cupidus superstes
 imminens leti spoliis et ipsum
 computat ignem. 40
 duret in longum generosus infans,
 perque non multis iter expeditum
 crescat in mores patrios avumque
 provocet actis!
 tu tuos parvo memorabis enses, 45
 quos ad Eoum tuleras Orontem
 signa frenatae moderatus alae
 Castore dextro;
 ille ut invicti rapidum secutus
 Caesaris fulmen refugis amaram 50
 Sarmatis legem dederit, sub uno
 vivere caelo.
 sed tuas artes puer ante discat,
 omne quis mundi senium remensus
 orsa Sallusti brevis et Timavi 55
 reddis alumnum.

VIII. GRATVLATIO AD IVLIVM MENECRATEN

Pande fores superum vittataque templa Sabaeis
 nubibus et pecudum fibris spirantibus imple,
 Parthenope; clari genus ecce Menecratis auget
 tertia iam soboles. procerum tibi nobile vulgus
 crescit et insani solatur damna Vesevi. 5
 nec solum festas secreta Neapolis aras
 ambiat: et socii portus dilectaque miti
 terra Dicarcheo nec non plaga cara madenti
 Surrentina deo sertis altaria cingat,
 materni qua litus avi, quem turba nepotum 10

circumit et similes contendit reddere vultus.
 gaudeat et Libyca praesignis avunculus hasta,
 quaeque sibi genitos putat attollitque benigno
 Polla sinu. macte, o iuvenis, qui tanta merenti
 lumina das patriae. dulcis tremit ecce tumultus 15
 tot dominis clamata domus. procul atra recedat
 Invidia atque alio liventia pectora flectat:
 his senium longaeque decus virtutis et alba
 Atropos et patrius lauros promisit Apollo.
 Ergo quod Ausoniae pater augustissimus urbis 20
 ius tibi tergeminae dederat laetabile prolis,
 omen erat. venit totiens Lucina piumque
 intravit repetita larem. sic fertilis, oro,
 stet domus et donis numquam mutata sacratis.
 macte, quod et proles tibi saepius aucta virili 25
 robore, sed iuveni laetanda et virgo parenti:
 aptior his virtus, citius dabit illa nepotes,
 qualis maternis Helene iam digna palaestris
 inter Amyclaeos reptabat candida fratres;
 vel qualis caeli facies, ubi nocte serena 30
 admovere iubar mediae duo sidera lunae.
 Sed queror haud faciles, iuvenum rarissime, questus
 irascorque etiam, quantum irascuntur amantes.
 tantane me decuit vulgari gaudia fama
 noscere? cumque tibi vagiret tertius infans, 35
 protinus ingenti non venit nuntia cursu
 littera, quae festos cumulare altaribus ignes
 et redimire chelyn postesque ornare iuberet
 Albanoque cadum sordentem promere fumo
 et cantu signare diem? sed tardus inersque 40
 nunc demum mea vota cano: tua culpa tuusque
 hic pudor. ulterius sed enim producere questus
 non licet; en hilaris circumstat turba tuorum
 defensatque patrem. quem non hoc agmine vincas?
 di patrii, quos auguriis super aequora magnis 45
 litus ad Ausonium devexit Abantia classis,
 tu, ductor populi longe migrantis, Apollo,
 cuius adhuc volucrem laeva cervice sedentem
 respiciens blande felix Eumelus adorat,
 tuque, Actaea Ceres, cursu cui semper anhelus 50
 votivam taciti quassamus lampada mystae,
 et vos, Tyndaridae, quos non horrenda Lycurgi
 Taygeta umbrosaeque magis coluere Therapnae:
 hos cum plebe sua patrii servate penates.
 sint, qui fessam aevo crebrisque laboribus urbem 55
 voce opibusque iuvent viridique in nomine servant.
 his placidos genitor mores largumque nitorem
 monstret avus, pulchrae studium virtutis uterque.
 quippe et opes et origo sinunt hanc lampade prima

patricias intrare fores, hos pube sub ipsa, 60
si modo prona bonis invicti Caesaris adsint
numina, Romulei limen pulsare senatus.

IX. HENDECASYLLABI IOCOSI AD PLOTIVM GRYPVM

Est sane iocus iste, quod libellum
misisti mihi, Grype, pro libello.
urbanum tamen hoc potest videri,
si post hoc aliquid mihi remittas;
nam si ludere, Grype, perseveras, 5
non ludis. licet, ecce, computemus!
noster purpureus novusque charta
et binis decoratus umbilicis,
praeter me mihi constitit decussis:
tu rosum tineis situque putrem, 10
quales aut Libycis madent olivis
aut tus Niliacum piperve servant
aut Byzantiacos colunt lacertos;
nec saltem tua dicta continentem
quae trino iuvenis foro tonabas, 15
aut centum prope iudices, priusquam
te Germanicus arbitrum sequenti
annonae dedit omniumque late
praefecit stationibus viarum;
sed Bruti senis oscitationes 20
de capsula miseri libellionis,
emptum plus minus asse Gaiano,
donas. usque adeone defuerunt
caesis pillea suta de lacernis
vel mantelia luridaeve mappae, 25
chartae Thebaicaeve Caricaeve?
nusquam turbine conditus ruenti
prunorum globus atque cottanorum?
non enlychnia sicca, non replictae
bulborum tunicae? nec ova tantum, 30
nec lenes halicae, nec asperum far?
nusquam Cinyphiis vagata campis
curvarum domus uda coclearum?
non lardum grave debilisve perna?
non Lucanica, non graves Falisci, 35
non sal oxyporumve caseusve?
aut panes nitidantis aphronitri?
vel passum psithiis suis recoctum,
dulci defruta vel lutosa caeno?
quantum nec dare cereos olentes, 40
cultellum tenuesve codicillos?

ollares, rogo, non licebat uvas,
Cumano patinas in orbe tortas
aut unam dare synthesin (quid horres?)
alborum calicum atque caccaborum? 45
sed certa velut aequus in statera,
nil mutas, sed idem mihi rependis.
quid si cum bene mane semicrudus
inlatam tibi dixero salutem,
et tu me vicibus domi salutes? 50
aut cum me dape iuveris opima,
expectes similes et ipse cenas?
irascor tibi, Grype. sed valebis;
tantum ne mihi, quo soles lepore,
et nunc hendecasyllabos remittas.

Liber V

STATIVS ABASCANTO SVO SALVTEM

Omnibus affectibus prosequenda sunt bona exempla, cum publice prosint. pietas, quam Priscillae tuae praestas, et morum tuorum pars, et nulli non conciliare te, praecipue marito, potest. uxorem enim vivam amare voluptas est, defunctam religio. ego tamen huic operi non ut unus e turba nec tantum quasi officiosus adsilui. amavit enim uxorem meam Priscilla et amando fecit mihi illam probatiorem; post hoc ingratus sum, si lacrimas tuas transeo. praeterea latus omne divinae domus semper demereri pro mea mediocritate conitor. nam qui bona fide deos colit, amat et sacerdotes. sed quamvis propiorem usum amicitiae tuae iampridem cuperem, mallet tamen nondum invenisse materiam.

I. EPICEDION IN PRISCILLAM

Si manus aut similes docilis mihi fingere ceras
aut ebur impressis aurumve animare figuris,
hinc, Priscilla, tuo solacia grata marito
conciperem. namque egregia pietate meretur
ut vel Apelleo vultus signata colore, 5
Phidiaca vel nata manu reddare dolenti.
sic auferre rogis umbram conatur, et ingens
certamen cum Morte gerit, curasque fatigat
artificum inque omni te quaerit amare metallo.
sed mortalis honos, agilis quem dextra laborat. 10
nos tibi, laudati iuvenis rarissima coniunx,
longa nec obscurum finem latura perenni
temptamus dare iusta lyra, modo dexter Apollo
quique venit iuncto mihi semper Apolline Caesar
annuat: haut alio melius condere sepulcro. 15
Sera quidem tanto struitur medicina dolori,
altera cum volucris Phoebi rota torqueat annum;
sed cum plaga recens et adhuc in vulnere primo
nigra domus questu, miseram qua accessus ad aurem
coniugis orbat? tunc flere et scindere vestes 20
et famulos lassare greges et vincere planctus
Fataque et iniustos rabidis pulsare querelis
caelicolas solamen erat. licet ipse levandos
ad gemitus silvis comitatus et amnibus Orpheus
afforet atque omnis pariter matertera vatem, 25
omnis Apollineus tegeter Bacchique sacerdos:
nil cantus, nil fila deis pallentis Averni
Eumenidumque audita comis mulcere valerent:
tantus in attonito regnabat pectore luctus.

nunc etiam ad planctus refugit iam plana cicatrix 30
dum canimus, gravibusque oculis uxorius instat
imber. habentne pios etiamnum haec lumina fletus?
mira fides! citius genetrix Sipylea feretur
exhausisse genas, citius Tithonida maesti
deficient rores aut exsatiata fatiscet 35
mater Achilleis hiemes adfrangere bustis.
macte animi! notat ista deus qui flectit habenas
orbis et humanos propior Iove digerit actus,
maerentemque videt; lectique arcana ministri
hinc etiam documenta capit, quod diligis umbram 40
et colis exsequias. hic est castissimus ardor,
hic amor a domino meritis censore probari.
Nec mirum, si vos collato pectore mixtos
iunxit inabrupta concordia longa catena.
illa quidem nuptumque prior taedasque marito 45
passa alio, sed te ceu virginitate iugatum
visceribus totis animaue amplexa fovebat;
qualiter aequaevo sociatam palmite vitem
ulmus amat miscetque nemus ditemque precatur
autumnum et caris gaudet redimita racemis. 50
laudantur proavis seu pulchrae munere formae,
quae morum caruere bonis falsaeque potentes
laudis egent verae: tibi quamquam et origo niteret
et felix species multumque optanda maritis,
ex te maior honos, unum novisse cubile, 55
unum secretis agitare sub ossibus ignem.
illum nec Phrygius vitiasset raptor amorem
Dulichiiive proci nec qui fraternus adulter
casta Mycenaeano conubia polluit auro.
si Babylonos opes, Lydae si pondera gazae 60
Indorumque dares Serumque Arabumque potentes
divitias, mallet cum paupertate pudica
intemerata mori vitamque rependere famae.
nec frons triste rigens nimiusque in moribus horror,
sed simplex hilarisque fides et mixta pudori 65
gratia. quod si anceps metus ad maiora vocasset,
illa vel armiferas pro coniuge laeta catervas
fulmineosque ignes mediique pericula ponti
exciperet. melius, quod non adversa probarunt
quae tibi cura tori, quantus pro coniuge pallor. 70
sed meliore via dextros tua vota marito
promeruere deos, dum nocte dieque fatigas
numina, dum cunctis supplex advolveris aris
et mitem genium domini praesentis adoras.
Audita es, venitque gradu Fortuna benigno. 75
vidit quippe pii iuvenis navamque quietem
intactamque fidem succinctaque pectora curis
et vigiles sensus et digna evolvere tantas

sobria corda vices, vidit, qui cuncta suorum
novit et inspectis ambit latus omne ministris. 80
nec mirum: videt ille ortus obitusque, quid auster,
quid boreas hibernus agat, ferrique togaeque
consilia atque ipsam mentem probat. ille iubatis
molem immensam umeris et vix tractabile pensum
imposuit (nec enim numerosior altera sacra 85
cura domo), magnum late dimittere in orbem
Romulei mandata ducis, viresque modosque
imperii tractare manu; quae laurus ab arcto,
quid vagus Euphrates, quid ripa binominis Histri,
quid Rheni vexilla ferant: quantum ultimus orbis 90
cesserit et refugo circumsona gurgite Thyle;
(omnia nam laetas pila attollentia frondes,
nullaque famosa signatur lancea penna);
praeterea, fidos dominus si dividat enses,
pandere quis centum valeat frenare, maniplos 95
inter missus eques, quis praecepisse cohorti,
quem deceat clari praestantior ordo tribuni,
quisnam frenigerae signum dare dignior alae;
mille etiam praenosse vices, an merserit agros
Nilus, an imbrifero Libye sudaverit austro: 100
cunctaque si numerem, non plura interprete virga
nuntiat ex celsis ales Tegeaticus astris,
quaeque cadit liquidas Iunonia virgo per auras
et picturato pluvium ligat aera gyro,
quaeque tuas laurus volucris, Germanice, cursu 105
Fama vehit praegressa diem tardumque sub astris
Arcada et in medio linquit Thaumantida caelo.
Qualem te superi, Priscilla, hominesque benigno
aspexere die, cum primum ingentibus actis
admotus coniunx! vicisti gaudia ~cene 110
ipsius, effuso dum pectore prona sacratos
ante pedes avide domini tam magna merentis
volveris. Aonio non sic in vertice gaudet,
quam pater arcani praefecit hiatis antri
Delius, aut primi cui ius venerabile thyrsi 115
Bacchus et attonitae tribuit vexilla catervae.
nec tamen hic mutata quies probitasve secundis
intumuit: tenor idem animo moresque modesti
fortuna crescente manent. fovet anxia curas
coniugis hortaturque simul flectitque labores. 120
ipsa dapes modicas et sobria pocula tradit,
exemplumque ad erile monet; velut Apula coniunx
agricolae parci vel sole infecta Sabino,
quae videt emeriti iam prospectantibus astris
tempus adesse viri, propere mensasque torosque 125
instruit expectatque sonum redeuntis aratri.
parva loquor. tecum gelidas comes illa per arctos

Sarmaticasque hiemes Histrumque et pallida Rheni
 frigora, tecum omnes animo durata per aestus
 et, si castra darent, vellet gestare pharetras, 130
 vellet Amazonia latus intercludere pelta;
 dum te pulvereae bellorum nube videret
 Caesarei prope fulmen equi divinaque tela
 vibrantem et magnae sparsum sudoribus hastae.
 Hactenus alma chelys. tempus nunc ponere frondes, 135
 Phoebe, tuas maestaque comam damnare cupresso.
 Quisnam pacata consanguinitate ligavit
 Fortunam Invidiamque deus? quis iussit iniquas
 aeternum bellare deas? nullamne notavit
 illa domum, torvo quam non haec lumine figat 140
 protinus et saeva proturbet gaudia dextra?
 florebant hilares inconcussique penates:
 nil maestum. quid enim, quamvis infida levisque,
 Caesare tam dextro posset Fortuna timeri?
 invenere viam liventia Fata, piumque 145
 intravit vis saeva larem. sic plena maligno
 adflantur vineta noto, sic alta senescit
 imbre seges nimio, rapidae sic obvia puppi
 invidet et velis adnubilat aura secundis.
 carpitur eximium fato Priscilla decorem; 150
 qualiter alta comam silvarum gloria pinus
 seu Iovis igne malo seu iam radice soluta
 deficit et nulli spoliata remurmurat aerae.
 quid probitas aut casta fides, quid numina prosunt
 culta deum? furvae miseram circum undique leti 155
 vallavere plagae, tenduntur dura sororum
 licia et exacti superest pars ultima fili.
 nil famuli coetus, nil ars operosa medentum
 auxiliata malis; comites tamen undique ficto
 spem simulant vultu, flentem notat illa maritum. 160
 ille modo infernae nequiquam flumina Lethes
 incorrupta rogat, nunc anxius omnibus aris
 inlacrimat signatque fores et pectore terget
 limina; nunc magni vocat exorabile numen
 Caesaris. heu durus fati tenor! estne quod illi 165
 non liceat? quantae poterant mortalibus annis
 accessisse morae si tu, pater, omne teneres
 arbitrium? caeco gemeret Mors clusa barathro
 longius, et vacuae posuissent stamina Parcae.
 Iamque cadunt vultus oculisque novissimus error 170
 optunsaeque aures, nisi cum vox sola mariti
 noscitur; illum unum media de morte reversa
 mens videt, illum aegris circumdat fortiter ulnis
 immotas obversa genas, nec sole supremo
 lumina sed dulci mavult satiari marito. 175
 tum sic unanimum moriens solatur amantem:

' pars animae victura meae, cui linquere possim
o utinam, quos dura mihi rapit Atropos annos:
parce precor lacrimis, saevo ne concute planctu
pectora, nec crucia fugientem coniugis umbram. 180
linquo equidem thalamos, salvo tamen ordine, maestos
quod prior: exegi longa potiora senecta
tempora. vidi omni pridem te flore nitentem,
vidi altae propius propiusque accedere dextrae.
non in te Fatis, non iam caelestibus ullis 185
arbitrium: mecum ista fero. tu limite coepto
tende libens sacrumque latus geniumque potentem
inquietus ama. nunc, quod cupis ipse iuberi,
da Capitolinis aeternum sedibus aurum,
quo niteat sacri centeno pondere vultus 190
Caesaris et propriae signet cultricis amorem.
sic ego nec Furias nec deteriora videbo
Tartara et Elysias felix admittar in oras.'

Haec dicit labens sociosque amplectitur artus
haerentemque animam non tristis in ora mariti 195
transtulit et cara pressit sua lumina dextra.

At iuvenis magno flammatus pectora luctu
nunc implet saevo viduos clamore penates,
nunc ferrum laxare cupit, nunc ardua tendit
in loca (vix retinent comites), nunc ore ligato 200
incubat amissae mersumque in corde dolorem
saevus agit, qualis conspecta coniuge segnis
Odrysius vates positus ad Strymona plectris
obstupuit tristemque rogum sine carmine flevit.
ille etiam erecte rupisset tempora vitae, 205
ne tu Tartareum chaos incommitata subires,
set prohibet mens fida ducis mirandaque sacris
imperiiis et maior amor.

Quis carmine digno
exsequias et dona malae feralia pompae
perlegat? omne illic stipatum examine longo 210
ver Arabum Cilicumque fluit floresque Sabaei
Indorumque arsura seges praereptaque templis
tura, Palaestini simul Hebraei que liquores
Coryciaeque comae Cinyreaque germina; et altis
ipsa toris Serum Tyrioque umbrata recumbit 215
tegmine. sed toto spectatur in agmine coniunx
solus; in hunc magnae flectuntur lumina Romae
ceu iuvenes natos suprema ad busta ferentem:
is dolor in vultu, tantum crinesque genaeque
noctis habent. illam tranquillo fine solutam 220
felicemque vocant; lacrimas fudere marito.

Est locus ante urbem qua primum nascitur ingens
Appia, quaque Italo gemitus Almone Cybebe
ponit et Idaeos iam non reminiscitur amnis.

hic te Sidonio velatam molliter ostro 225
 eximius coniunx (nec enim fumantia busta
 clamoremque rogi potuit perferre) beato
 composuit, Priscilla, toro. nil longior aetas
 carpere, nil aevi poterunt vitare labores:
 sic cautum membris; tantas venerabile marmor 230
 spirat opes. mox in varias mutata novaris
 effigies: hoc aere Ceres, hoc lucida Gnosis,
 illo Maia tholo, Venus hoc non improba saxo.
 accipiunt vultus haud indignata decoros
 numina: circumstant famuli consuetaque turba 235
 obsequiis, tunc rite tori mensaeque parantur
 assiduae. domus ista, domus! quis triste sepulcrum
 dixerit? hac merito visa pietate mariti
 protinus exclames: 'est hic, agnosco, minister
 illius, aeternae modo qui sacraria genti 240
 condidit inque alio posuit sua sidera caelo.'
 sic, ubi magna novum Phario de litore puppis
 solvit iter iamque innumeros utrimque rudentes
 lataque veliferi porrexit brachia mali
 invasitque vias, in eodem angusta phaselos 245
 aequore et immensi partem sibi vindicat austri.
 Quid nunc immodicos, iuvenum lectissime, fletus
 corde foves longumque vetas exire dolorem?
 nempe times ne Cerbereos Priscilla tremescat
 latratus? tacet ille piis; ne tardior adsit 250
 navita proturbetque vadis? vehit ille merentes
 protinus et manes placidus locat hospite cumba.
 praeterea, si quando pio laudata marito
 umbra venit, iubet ire faces Prosperina laetas
 egressasque sacris veteres heroidas antris 255
 lumine purpureo tristes laxare tenebras
 sartaque et Elysios animae praesternere flores.
 sic manes Priscilla subit; ibi supplice dextra
 pro te Fata rogat, reges tibi tristis Averni
 placat, ut expletis humani finibus aevi 260
 pacantem terras dominum iuvenemque relinquo
 ipse senex. certae iurant in vota sorores.

II. LAVDES CRISPINI VETTI BOLANI FILII

Rura meus Tyrrhena petit saltusque Tagetis
 Crispinus; nec longa mora est aut avia tellus;
 et mea secreto velluntur pectora morsu,
 udaeque turgentes impellunt lumina guttas,
 ceu super Aegaeas hiemes abeuntis amici 5
 vela sequar spectemque ratem iam fessus ab altis

rupibus atque oculos longo querar aere vinci.

Quid? si militiae iam te, puer inclite, primae
clara rudimenta et castrorum dulce vocaret
auspicium, quanto manarent gaudia fletu 10
quosve darem amplexus! etiamne optanda propinqui
tristia, ut octonos bis iam tibi circuit orbes
vita? sed angustis animus robustior annis
succumbitque oneri, et mentem sua non capit aetas.
nec mirum: non te series inhonora parentum 15
obscurum proavis et priscae lucis egentem
plebeia de stirpe tulit; non sanguine cretus
turmali trabeaque recens et paupere clavo
augustam sedem et Latii penetrale senatus
advena pulsasti, sed praecedente tuorum 20
agmine. Romulei qualis per iugera circi
cum pulcher visu titulis generosus avitis
exspectatur equus cuius de stemmate longo
felix demeritos habet admissura parentes,
illum omnes acuunt plausus, illum ipse volantem 25
pulvis et incurvae gaudent agnoscere metae:
sic te, clare puer, genitum sibi curia sensit,
primaque patricia clausit vestigia luna.
mox Tyrios ex more sinus tunicamque potentem
agnovere umeri. sed enim tibi magna parabat 30
ad titulos exempla pater. quippe ille iuventam
protinus ingrediens pharetratum invasit Araxen
belliger indocilemque fero servire Neroni
Armeniam. rigidi summam Mavortis agebat
Corbulo, sed comitem belli sociumque laborum 35
ille quoque egregiis multum miratus in armis
Bolanum; atque illi curarum asperrima suetus
credere partirique metus, quod tempus amicum
fraudibus, exerto quaenam bona tempora bello,
quae suspecta fides aut quae fuga vera ferocis 40
Armenii. Bolanus iter praenosse timendum,
Bolanus tutis iuga quaerere commoda castris,
metiri Bolanus agros, aperire malignas
torrentum nemorumque moras tantamque verendi
mentem implere ducis iussisque ingentibus unus 45
sufficere. ipsa virum norat iam barbara tellus,
ille secundus apex bellorum et proxima cassis.
sic Phryges attoniti, quamquam Nemeaea viderent
arma Cleonaeusque acies impelleret arcus,
pugnante Alcide tamen et Telamona timebant. 50
disce, puer, (nec enim externo monitore petendus
virtutis tibi pulcher amor: cognata ministret
laus animos. aliis Decii reducesque Camilli
monstrentur), tu disce patrem, quantusque negantem
fluctibus occiduis fesso usque Hyperione Thylen 55

intrarit mandata gerens quantusque potentis
 mille urbes Asiae sortito rexerit anno,
 imperium mulcente toga. bibe talia pronis
 auribus, haec certent tibi conciliare propinqui,
 haec iterent comites praecepta senesque paterni. 60
 Iamque alio moliris iter nec deside passu
 ire paras. nondum validae tibi signa iuventae
 inrepsere genis, et adhuc tenor integer aevi.
 nec genitor iuxta; fatis namque haustus iniquis
 occidit et geminam prolem sine praeside linquens; 65
 nec saltem teneris ostrum puerile lacertis
 exuit albentique umeros induxit amictu.
 quem non corrumpit pubes effrena novaeque
 libertas properata togae? ceu nescia falcis
 silva comas tollit fructumque exspirat in umbras. 70
 at tibi Pieriae tenero sub pectore curae
 et pudor et docti legem sibi dicere mores;
 tunc hilaris probitas et frons tranquilla, nitorque
 luxuriae confine tenens, pietasque per omnes
 dispensata modos; aequaevo cedere fratri 75
 mirarique patrem miseraeque ignoscere matri
 admonuit fortuna domus. tibine illa nefanda
 pocula letalesque manu componere sucos
 evaluit, qui voce potes praevertere morsus
 serpentum atque omnis vultu placare novercas? 80
 infestare libet manes meritoque precatu
 pacem auferre rogis; sed te, puer optime, cerno
 flectentem iustis et talia dicta parantem:
 ' arce precor cineri: fatum illud et ira nocentum
 Parcarum crimenque dei, mortalia quisquis 85
 pectora sero videt nec primo in limine sistit
 conatus scelerum atque animos infanda parantes.
 excidat illa dies aevo nec postera credant
 saecula. nos certe taceamus et obruta multa
 nocte tegi propriae patiamur crimina gentis. 90
 exegit poenas, hominum cui cura suorum,
 quo Pietas auctore redit terrasque revisit,
 quem timet omne nefas. satis haec lacrimandaque nobis
 ultio. quin saevas utinam exorare liceret
 Eumenidas timidaeque avertere Cerberon umbrae 95
 immemoremque tuis citius dare manibus amnem.'
 Macte animo, iuvenis! sed crescunt crimina matris.
 nec tantum pietas, sed protinus ardua virtus
 affectata tibi. nuper cum forte sodalis
 immeritae falso palleret crimine famae 100
 erigeretque forum succinctaque iudice multo
 surgeret et castum vibraret Iulia fulmen,
 tu, quamquam non ante forum legesque severas
 passus sed tacita studiorum occultus in umbra,

defensare metus adversaque tela subisti 105
 pellere, inermis adhuc et tiro, paventis amici.
 haud umquam tales aspexit Romulus annos
 Dardaniusque senex medii bellare togata
 strage fori. stupuere patres temptamina tanta
 conatusque tuos, nec te reus ipse timebat. 110
 par vigor et membris, promptaeque ad fortia vires
 sufficiunt animo atque ingentia iussa sequuntur.
 ipse ego te nuper Tiberino in litore vidi
 qua Tyrrhena vadis Laurentibus aestuat unda,
 tendentem cursus vexantemque ilia nuda 115
 calce ferocis equi, vultu dextraque minacem:
 si qua fides dictis, stupui armatumque putavi.
 Gaetulo sic pulcher equo Troianaque quassans
 tela novercales ibat venator in agros
 Ascanius miseramque patri flagrabat Elissam; 120
 Troilus haut aliter gyro leviole minantes
 eludebat equos, aut quem de turribus altis
 Arcadas Ogygio versantem in pulvere metas
 spectabant Tyriae non torvo lumine matres.
 ergo age (nam magni ducis indulgentia pulsat 125
 certaue dat votis hilaris vestigia frater),
 surge animo, et fortes castrorum concipe curas.
 monstrabunt acies Mavors Actaeaque virgo,
 flectere Castor equos, umeris quatere arma Quirinus,
 qui tibi iam tenero permisit plaudere collo 130
 nubigenas clipeos intactaque caedibus arma.
 Quasnam igitur terras, quem Caesaris ibis in orbem?
 Arctosne amnes et Rheni fracta natabis
 flumina, an aestiferis Libyae sudabis in arvis?
 an iuga Pannoniae mutatoresque domorum 135
 Sauromatas quaties? an te septenus habebit
 Hister et umbroso circumflua coniuge Peuce?
 an Solymum cinerem palmetaque capta subibis
 non sibi felices silvas ponentis Idymes?
 quod si te magno tellus frenata parenti 140
 accipiat, quantum ferus exsultabit Araxes,
 quanta Caledonios attollet gloria campos,
 cum tibi longaeuus referet trucis incola terrae:
 ' huius suetus dare iura parens, hoc cespite turmas
 adfari; vicis speculas castellaque++longe 145
 aspicias?++ille dedit cinxitque haec moenia fossa;
 belligeris haec dona deis, haec tela dicavit
 (cernis adhuc titulos); hunc ipse vocantibus armis
 induit, hunc regi rapuit thoraca Britanno,'
 qualiter in Teucros victricia bella paranti 150
 ignotum Pyrrho Phoenix narrabat Achillem.
 Felix qui viridi fidens, Optate, iuventa
 durabis quascumque vias vallumque subibis,

forsān et ipse latus (sic numina principis adsint)
 cinctus et unanimi comes indefessus amici, 155
 quo Pylades ex more pius, quo Dardana gessit
 bella Menoetiades. quippe haec concordia vobis,
 hic amor est; duretque, precor! nos fortior aetas
 iam fugit; hinc votis animum precibusque iuvabo,
 et mihi. sed questus solitos si forte ciebo 160
 et mea Romulei venient ad carmina patres,
 tu deeris, Crispine, mihi, cuneosque per omnes
 te meus absentem circumspectabit Achilles.
 sed venies melior (vatum non irrita currunt
 omina); quique aquilas tibi nunc et castra recludit, 165
 idem omnes perferre gradus cingique superbis
 fascibus et patrias dabit insedissee curules.
 Sed quis ab excelsis Troianae collibus Albae,
 unde suae iuxta prospectat moenia Romae
 proximus ille deus, fama velocior intrat 170
 nuntius atque tuos implet, Crispine, penates?
 dicebam certe: vatum non irrita currunt
 auguria. en, ingens reserat tibi limen honorum
 Caesar et Ausonii committit munia ferri.
 vade, puer, tantisque enixus suffice donis, 175
 felix qui magno iam nunc sub praeside iuras
 cuique sacer primum tradit Germanicus ensem!
 non minus hoc, fortis quam si tibi panderet ipse
 Bellipotens aquilas torvaque induceret ora
 casside. vade alacer maioraque disce mereri!

III. EPICEDION IN PATREM SVVM

Ipse malas vires et lamentabile carmen
 Elysio de fonte mihi pulsumque sinistrae
 da, genitor praedocte, lyrae. neque enim antra moveri
 Delia nec solitam fas est impellere Cirrham
 te sine. Corycia quicquid modo Phoebus in umbra, 5
 quicquid ab Ismariis monstrarat collibus Euhan,
 dedidici. fugere meos Parnasia crines
 vellera, funestamque hederis inrepere taxum
 extimui trepidamque (nefas!) arescere laurum.
 certe ego, magnanimum qui facta attollere regum 10
 ibam altum spirans Martemque aequare canendo.
 quis sterili mea corda situ, quis Apolline merso
 frigida damnatae praeduxit nubila menti?
 stant circum attonitae vatem et nil dulce sonantem
 nec digitis nec voce, deae. dux ipsa silenti 15
 fulta caput cithara, qualis post Orpheia raptum
 astitit, Hebre, tibi cernens iam surda ferarum

agmina et immotos sublato carmine lucos.

At tu, seu membris emissus in ardua tendens
fulgentisque plagas rerumque elementa recenses, 20
quis deus, unde ignes, quae ducat semita solem,
quae minuatur Phoeben quaeque integrare latentem
causa queat, notique modos extendis Arati;
seu tu Lethaei secreto in gramine campi
concilia heroum iuxta manesque beatos, 25
Maeonium Ascraeumque senem non segnior umbra
accolis alternumque sonas et carmina misces:
da vocem magno, pater, ingeniumque dolori.
nam me ter relegens caelo terque ora retexens
luna videt residem nullaque Heliconide tristes 30
solantem curas: tuus ut mihi vultibus ignis
inrubit cineremque oculis umentibus hausit,
vilis honos studiis. vix haec in munera solvo
primum animum tacitisque situm depellere curis
nunc etiam labente manu nec lumine sicco 35
ordior adclinis tumulo quo molle quiescis
iugera nostra tenens, ubi post Aeneia fata
stellatus Latiis ingessit montibus Albam
Ascanius, Phrygio dum pingues sanguine campos
odit et infaustae regnum dotale novercae. 40
hic ego te (nam Sicanii non mitius halat
aura croci; dices nec si tibi rara Sabaei
cinnama, odoratas nec Arabs decerpserit aristas
infernus cum laude laci) sed carmine plango
Pierio; sume et gemitus et vulnera nati 45
et lacrimas, rari quas umquam habuere parentes.
atque utinam fortuna mihi dare manibus aras,
par templis opus, aeriamque educere molem,
Cyclopum scopulos ultra atque audacia saxa
Pyramidum, et magno tumulum praetexere luco! 50
illic et Siculi superassem dona sepulcri
et Nemees lucum et Pelopis sollemnia trunci.
illic Oebalio non finderet aera disco
Graiorum vis nuda virum, non arva rigaret
sudor equum aut putri sonitum daret ungula fossa; 55
sed Phoebi simplex chorus, et frondentia vatum
praemia laudato, genitor, tibi rite ligarem.
ipse madens oculis, umbrarum animaeque sacerdos,
praecinerem gemitum, cui te nec Cerberus omni
ore nec Orphea quirent avertere leges. 60
atque tibi moresque tuos et facta canentem
fors et magniloquo non posthabuisset Homero,
tenderet et torvo pietas aequare Maroni.

Cur magis incessat superos et aena sororum
stamina, quae tepido genetrix super aggere nati 65
orba sedet, vel quae primaevi coniugis ignem

aspicit obstantesque manus turbamque tenentem
 vincit in ardentem, liceat, moritura maritum?
 maior ab his forsán superos et Tartara pulsem
 invidia, externis etiam miserabile visu 70
 funus eat; sed nec modo se Natura dolenti
 nec Pietas iniusta dedit: mihi limine primo
 fatorum et viridi, genitor, ceu raptus ab aevo
 Tartara dura subis. nec enim Marathonia virgo
 parcius extinctum saevorum crimine agrestum 75
 fleverit Icarium, Phrygia quam turre cadentem
 Astyanacta parens. laqueo quin illa supremo
 inclusit gemitus: at te post funera magni
 Hectoris Haemonio pudor est servisse marito.
 Non ego, quas fati certus sibi morte canora 80
 inferias praemittit olor nec rupe quod atra
 Tyrrhenae volucres nautis praedulce minantur,
 in patrios adhibebo rogos; non murmure trunco
 quod gemit et durae queritur Philomela sorori:
 nota nimis vati. quis non in funere cunctos 85
 Heliadum ramos lacrimosaque germina dixit
 et Phrygium silicem, atque ausum contraria Phoebos
 carmina nec fida gavisam Pallada buxo?
 te Pietas oblita virum revocataque caelo
 Iustitia et gemina plangat Facundia lingua 90
 et Pallas doctique cohors Heliconia Phoebi,
 quis labor Aonios seno pede ducere campos
 et quibus Arcadia carmen testudine mensis
 ~cydalibem~ nomenque fuit, quosque orbe sub omni
 ardua septena numerat Sapientia fama, 95
 qui furias regumque domos aversaque caelo
 sidera terrifico super intonuere cothurno,
 et quis lasciva vires tenuare Thalia
 dulce vel heroos gressu truncare tenores.
 omnia namque animo complexus et omnibus auctor, 100
 qua fandi vis lata patet, sive orsa libebat
 Aoniis vincire modis seu voce soluta
 spargere et effreno nimbos aequare profatu.
 Exsere semirutos subito de pulvere vultus,
 Parthenope, crinemque adflato monte sepultum 105
 pone super tumulos et magni funus alumni,
 quo non Monychiae quicquam praestantius arces
 doctaque Cyrene Sparteve animosa creavit.
 si tu stirpe vacans famaeque obscura iaceres
 nil gentile tenens, illo te cive probabas 110
 Graiam atque Euboico maiorum sanguine duci.
 illa tuis totiens praestant se tempora sertis
 cum stata laudato caneret quinquennia versu
 ora supergressus regis Pylii oraque regis
 Dulichii speciemque, comam subnexus utroque. 115

non tibi deformes obscuri sanguinis ortus
 nec sine luce genus, quamquam fortuna parentum
 artior expensis. etenim te divite ritu
 ponere purpureos Infantia legit amictus
 stirpis honore datos et nobile pectoris aurum. 120
 protinus exorto dextrum risere sorores
 Aonides, puerique chelyn summisit et ora
 imbuit amne sacro iam tum mihi blandus Apollo.
 nec simplex patriae decus, et natalis origo
 pendet ab ambiguo geminae certamine terrae. 125
 te de gente suum Latiis ascita colonis
 Graia refert Hyele, ~graius~ qua puppe magister
 excidit et mediis miser evigilavit in undis;
 maior at inde suum longo probat ordine vitae
 <Parthenope> * * * 129a
 Maeoniden aliaeque aliis natalibus urbes
 diripiunt cunctaeque probant; non omnibus ille
 verus, alit victos immanis gloria falsi.
 atque ibi dum profers annos vitamque salutas,
 protinus ad patrii raperis certamina lustris
 vix implenda viris, laudum festinus et audax 135
 ingenii. stupuit primaeva ad carmina plebes
 Euboea et natis te monstravere parentes.
 inde frequens pugnae nulloque ingloria sacro
 vox tua: non totiens victorem Castora gyro
 nec fratrem caestu virides clausere Therapnae. 140
 sin pronum vicisse domi, quid Achaea mereri
 praemia nunc ramis Phoebi nunc gramine Lernae
 nunc Athamantea protectum tempora pinu,
 cum totiens lassata tamen nusquam avia frondes
 abstulit aut alium tetigit Victoria crinem? 145
 Hinc tibi vota patrum credi generosaque pubes
 te monitore regi, mores et facta priorum
 discere, quis casus Troiae, quam tardus Vlixes,
 quantus equum pugnasque virum decurrere versu
 Maeonides quantumque pios ditarit agrestes 150
 Ascraeus Siculusque senex, qua lege recurat
 Pindaricae vox flexa lyrae volucrumque precator
 Ibycus et tetricis Alcman cantatus Amyclis
 Stesichorusque ferox saltusque ingressa viriles
 non formidata temeraria Chalcide Sappho, 155
 quosque alios dignata chelys. tu pandere doctus
 carmina Battiadae latebrasque Lycophronis atri
 Sophronaque implicitum tenuisque arcana Corinnae.
 sed quid parva loquor? tu par assuetus Homero
 ferre iugum senosque pedes aequare solutis 160
 versibus et numquam passu brevior relinqui.
 quid mirum, patria si te petiere relictas
 quos Lucanus ager, rigidi quos iugera Dauni,

quos Veneri plorata domus neglectaque tellus
 Alcidae, vel quos e vertice Surrentino 165
 mittit Tyrrheni speculatrix virgo profundi,
 quos propiore sinu lituo remoque notatus
 collis et Ausonii pridem laris hospita Cyme,
 quosque Dicarchei portus Baianaque mittunt
 litora, qua mediis alte permissus anhelat 170
 ignis aquis et operta domos incendia servant?
 sic ad Avernales scopulos et opaca Sibyllae
 antra rogaturae veniebant undique gentes;
 illa minas divum Parcarumque acta canebat
 quamvis decepto vates non irrita Phoebus. 175
 mox et Romuleam stirpem proceresque futuros
 instruis inque patrum vestigia ducere perstas.
 sub te Dardanius facis explorator opertae,
 qui Diomedei celat penetralia furti,
 crevit et inde sacrum didicit puer; arma probatis 180
 monstrasti Saliis praesagumque aethera certis
 auguribus; cui Chalcidicum fas volvere carmen,
 cur Phrygii lateat coma flaminis, et tua multum
 verbera succincti formidavere Luperi.
 Et nunc ex illo forsitan grege gentibus alter 185
 iura dat Eois, alter compescit Hiberas,
 alter Achaemenium secludit Zeumate Persen,
 hi dites Asiae populos, hi Pontica frenant,
 hi fora pacificis emendant fascibus, illi
 castra pia statione tenent: tu laudis origo. 190
 non tibi certassent iuvenilia fingere corda
 Nestor et indomiti Phoenix moderator alumni,
 quique tubas acres lituosque audire volentem
 Aeaciden alio frangebatur carmine Chiron.
 Talia dum celebras, subitam civilis Erinys 195
 Tarpeio de monte facem Phlegraeaque movit
 proelia. sacrilegis lucent Capitolia taedis,
 et Senonum furias Latiae sumpsere cohortes.
 vix requies flammae necdum rogos ille deorum
 siderat, excisis cum tu solacia templis 200
 impiger et multum facibus velocior ipsis
 concinis ore pio captivaque fulmina defles.
 mirantur Latii proceres ultorque deorum
 Caesar, et e medio divum pater annuit igni.
 iamque et flere pio Vesuvina incendia cantu 205
 mens erat et gemitum patriis impendere damnis,
 cum pater exemptum terris ad sidera montem
 sustulit et late miseris deiecit in urbes.
 Me quoque vocales lucos Boeotaque tempe
 pulsantem, cum stirpe tua descendere dixi, 210
 admisere deae; nec enim mihi sidera tantum
 aequoraque et terras, quae mos debere parenti,

sed decus hoc quodcumque lyrae primusque dedisti
 non vulgare loqui et famam sperare sepulcro.
 qualis eras, Latios quotiens ego carmine patres 215
 mulcerem felixque tui spectator adesses
 muneris! heu quali confusus gaudia fletu
 vota piosque metus inter laetumque pudorem!
 quam tuus ille dies, quam non mihi gloria maior!
 talis Olympiaca iuvenem cum spectat harena 220
 qui genuit, plus ipse ferit, plus corde sub alto
 caeditur; attendunt cunei, spectatur Achaeis
 ille magis, crebro dum lumina pulveris haustu
 obruit et prensa vovet expirare corona.
 ei mihi quod tantum patrias ego vertice frondes 225
 solaque Chalcidicae Cerealia dona coronae
 te sub teste tuli! qualem te Dardanus Albae
 vix cepisset ager, si per me sarta tulisses
 Caesarea donata manu! quod subdere robur
 illa dies, quantum potuit dempsisse senectae! 230
 nam quod me mixta quercus non pressit oliva
 et fugit speratus honos, quam dulce parentis
 invida Tarpei caperes! te nostra magistro
 Thebais urgebat priscorum exordia vatum;
 tu cantus stimulare meos, tu pandere facta 235
 heroum bellique modos positusque locorum
 monstrabas. labat incerto mihi limite cursus
 te sine, et orbatae caligant vela carinae.
 nec solum larga memet pietate fovebas:
 talis et in thalamos. una tibi cognita taeda 240
 conubia, unus amor. certe seiungere matrem
 iam gelidis nequeo bustis; te sentit habetque,
 te videt et tumulos ortuque obituque salutat,
 ut Pharios aliae ficta pietate dolores
 Mygdoniosque colunt et non sua funera plorant. 245
 Quid referam expositos servato pondere mores?
 quae pietas, quam vile lucrum, quae cura pudoris,
 quantus amor recti! rursusque, ubi dulce remitti,
 gratia quae dictis! animo quam nulla senectus!
 his tibi pro meritis famam laudesque benignas 250
 iudex cura deum, nulloque e vulnere tristem
 concessit. raperis, genitor, non indigus aevi,
 non nimius, trinisque decem quinquennia lustris
 iuncta ferens. sed me pietas numerare dolorque
 non sinit, o Pylas aevi transcendere metas 255
 et Teucros aequare senes, o digne videre
 me similem! sed nec leti tibi ianua tristis:
 quippe leves causae, nec segnis labe senili
 exitus instanti praemisit membra sepulcro,
 sed te torpor iners et mors imitata quietem 260
 explicuit falsoque tulit sub Tartara somno.

Quos ego tunc gemitus (comitum manus anxia vidit,
 vidit et exemplum genetrix gavisaeque novit),
 quae lamenta tuli! veniam concedite, manes,
 fas dixisse, pater: non tu mihi plura dedisses. 265
 felix ille patrem vacuis circumdedit ulnis;
 vellet et Elysia quamvis in sede locatum
 abripere et Danaas iterum portare per umbras;
 temptantem et vivos molitum in Tartara gressus
 detulit infernae vates longaeua Dianae; 270
 sic chelyn Odrysiam pigro transmisit Averno
 causa minor, sic Thessalicis Admetus in oris.
 si lux una retro Phylaceida rettulit umbram,
 cur nihil exoret, genitor, chelys aut tua manes
 aut mea? fas mihi sic patrios contingere vultus, 275
 fas iunxisse manus, et lex quaecumque sequatur.

At vos, umbrarum reges Aetnaeaeque Iuno,
 si laudanda precor, taedas auferte comasque
 Eumenidum; nullo sonet asper ianitor ore,
 centauros Hydraeque greges Scyllaeaeque monstra 280
 aversae celent valles, umbramque senilem
 invitet ripis, discussa plebe, supremus
 vector et in media componat molliter alga.
 ite, pii manes Graiumque examina vatum,
 inlustremque animam Lethaeis spargite sertis 285
 et monstrate nemus, quo nulla inrupit Erinyes.
 in quo falsa dies caeloque simillimus aer.

Inde tamen venias melior qua porta malignum
 cornea vincit ebur, somnique in imagine monstra,
 quae solitus. sic sacra Numae ritusque colendos 290
 mitis Aricino dictabat Nympha sub antro,
 Scipio sic plenos Latio Iove ducere somnos
 creditur Ausoniis, sic non sine Apolline Sylla.

IV. SOMNVS

Crimine quo merui, iuvenis placidissime divum,
 quove errore miser, donis ut solus egerem,
 Somne, tuis? tacet omne pecus volucresque feraeque
 et simulant fessos curvata cacumina somnos,
 nec trucibus fluviis idem sonus; occidit horror 5
 aequoris, et terris maria adclinata quiescunt.
 septima iam rediens Phoebe mihi respicit aegras
 stare genas; totidem Oetaeae Paphiaeque revisunt
 lampades et totiens nostros Tithonia questus
 praeterit et gelido spargit miserata flagello. 10
 unde ego sufficiam? non si mihi lumina mille,
 quae sacer alterna tantum statione tenebat

Argus et haud umquam vigilabat corpore toto.
 at nunc heu! si aliquis longa sub nocte puellae
 brachia nexa tenens ultro te, Somne, repellit, 15
 inde veni; nec te totas infundere pennas
 luminibus compello meis++hoc turba precatur
 laetior: extremo me tange cacumine virgae,
 sufficit, aut leviter suspenso poplite transi.

V. EPICEDION IN PVERVM SVVM

Me miserum! neque enim verbis sollemnibus ulla
 incipiam nec Castaliae vocalibus undis,
 invisus Phoeboque gravis. quae vestra, sorores,
 orgia, Pieriae, quas incestavimus aras?
 dicite, post poenam liceat commissa fateri. 5
 numquid inaccessu posui vestigia luco?
 num vetito de fonte bibi? quae culpa, quis error
 quem luimus tantis? morientibus ecce lacertis
 viscera nostra tenens animaque avellitur infans,
 non de stirpe quidem nec qui mea nomina ferret 10
 oraque; non fueram genitor, sed cernite fletus
 liventesque genas et credite planctibus orbi.
 orbus ego. huc patres et aperto pectore matres
 conveniant; cineremque oculis et crimina ferte,
 si qua sub uberibus plenis ad funera natos 15
 ipsa gradu labente tulit madidumque cecidit
 pectus et ardentes restinxit lacte papillas,
 quisquis adhuc tenerae signatum flore iuventae
 immersit cineri iuvenem primaque iacentis
 serpere crudelis vidit lanugine flammas, 20
 adsit et alterno mecum clamore fatiscat:
 vincetur lacrimis, et te, Natura, pudebit.
 tanta mihi feritas, tanta est insania luctus.
 hoc quoque cum ni<tor>, ter dena luce peracta,
 adclinis tumul<o en pla>nctus in carmina verto, 25
 discordesque modos et singultantia verba
 molior orsa ly<ra: vis> est, atque ira tacendi
 impatiens. sed nec solitae mihi vertice laurus
 nec fronti vittatus honos. en taxea marcet
 silva comis, hilaresque hederas plorata cupressus 30
 excludit ramis; nec eburno pollice chordas
 pulso, sed incertam digitis errantibus amens
 scindo chelyn. iuvat heu, iuvat inlaudabile carmen
 fundere et incompte miserum laudare dolorem.
 sic merui, sic me cantuque habituque nefastum 35
 aspiciant superi. pudeat Thebasque novumque
 Aeaciden: nil iam placidum manabit ab ore.

ille ego qui (quotiens!) blande matrumque patrumque
 vulnera, qui vivos potui mulcere dolores,
 ille ego lugentum mitis solator, acerbis 40
 auditus tumulis et descendantibus umbris,
 deficio medicasque manus fomentaque quaero
 vulneribus, sed summa, meis. nunc tempus, amici,
 quorum ego manantes oculos et saucia tersi
 pectora: reddite opem, saevas exsolvite gratis. 45
 nimirum cum vestra domus ego funera maestus

* * *

46a

increpitans: ' qui ~~da~~na doles aliena, repone
 infelix lacrimas et tristia carmina serva.'
 verum erat: absumptae vires et copia fandi
 nulla mihi, dignumque nihil mens fulmine tanto 50
 repperit: inferior vox omnis et omnia sordent
 verba. ignosce, puer: tu me caligine maestum
 obruis. a! durus, viso si vulnere carae
 coniugis invenit caneret quod Thracius Orpheus
 dulce sibi, si busta Lini complexus Apollo 55
 non tacuit. nimius fortasse avidusque doloris
 dicar et in lacrimis iustum excessisse pudorem?
 quisnam autem gemitus lamentaque nostra rependis?
 o nimium felix, nimium crudelis et expers
 imperii, Fortuna, tui qui dicere legem 60
 fletibus aut fines audet censere dolendi!
 incitat heu! planctus; potius fugientia ripas
 flumina detineas rapidis aut ignibus obstes,
 quam miseros lugere vetes. tamen ille severus,
 quisquis is est, nostrae cognoscat vulnera causae. 65

Non ego mercatus Pharia de puppe loquaces
 delicias doctumque sui convicia Nili
 infantem lingua nimium salibusque protervum
 dilexi: meus ille, meus. tellure cadentem
 aspexi atque unctum genitali carmine fovi, 70
 poscentemque novas tremulis ululatibus auras
 inserui vitae. quid plus tribuere parentes?
 quin alios ortus libertatemque sub ipsis
 uberibus tibi, parve, dedi; heu! munera nostra
 rideres ingratus adhuc. properaverit ille, 75
 sed merito properabat, amor, ne perderet ullum
 libertas tam parva diem. nonne horridus ipsos
 invidia superos iniustaque Tartara pulsem?
 nonne gemam te, care puer? quo sospite natos
 non cupii, primo gemitum qui protinus ortu 80
 implicuit fixitque mihi, cui verba sonosque
 monstravi questusque et vulnera caeca resolvens,
 reptantemque solo demissus ad oscula dextra
 erexi, blandoque sinu iam iamque cadentes
 exsopire genas dulcesque accersere somnos. 85

cui nomen vox prima meum ludusque tenello
risus, et a nostro veniebant gaudia vultu.